

laiškas
lietuviams

NOVEMBER 1991 LAPKRITIS

MINTYS LAPKRIČIO MĖNESIUI	325	Kun. K.J. Ambrasas, SJ
BŪČIO IR MATULAIČIO DRAUGYSTĖ	327	Ses. Ona Mikailaitė
TOLERANCIJA	326	Chiara Lubich
NELAIMĖS ŠAKNYS	337	Kristina Šuškutė
KUN. JONAS LAURIŪNAS, SJ	342	Kun. Jonas Boruta, SJ
KĄ GALVOTI IR DARYTI ŽLUNGANT KOMUNIZMUI	344	P. Daugintis, SJ
“NENUSISEKĖS GYVENIMAS” IR ŠVENTRAŠTIS	348	Kun. Jonas Lauriūnas, SJ
KNYGOS	351	Red.
TĖVYNĖJE	352	Gediminas Vakarīs
KALBA	355	Juozas Vaišnys, SJ
ĮVAIRYBĖS	356	Red.
ŠYPSULIAI	357	Red.
TRUMPAI	358	Juoz. Pr.

Šis numeris iliustruotas nuotraukomis iš kun. Jono Lauriūno, SJ, gyvenimo ir laidotuvių.
Viršelio piešinys — dail. Rasos Arbatės.
Lietuviškas raidynas — Jono Bogutos.
Skyrių vinjetės ir apipavidalinimas — Teresės Bogutienės.

The statement of ownership, management and circulation LAIŠKAI LIETUVIAMS — Letters to Lithuanians — is published monthly except July and August, when bi-monthly. Its publishers and owners are the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc. The purpose, function, and non-profit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purpose have not changed during the preceding months. The editor is Rev. Joseph Vaišnys, SJ. The managing editor is Mrs. Aleksandra Likander. The offices of editors, publishers and management are located at 2345 West 56th Street, Chicago IL 60648. In the preceding 12 months “Laiškai Lietuviams” averaged a press run of 2,300. Total distribution: 2,339 copies, mail subscription — 2,121, free distribution — 139. None (0) distributed to news agents and none (0) sold through dealers, and 40 copies are left over. Annual subscription is \$15.00, single copy \$1.50. Second class postage paid at Chicago, IL.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

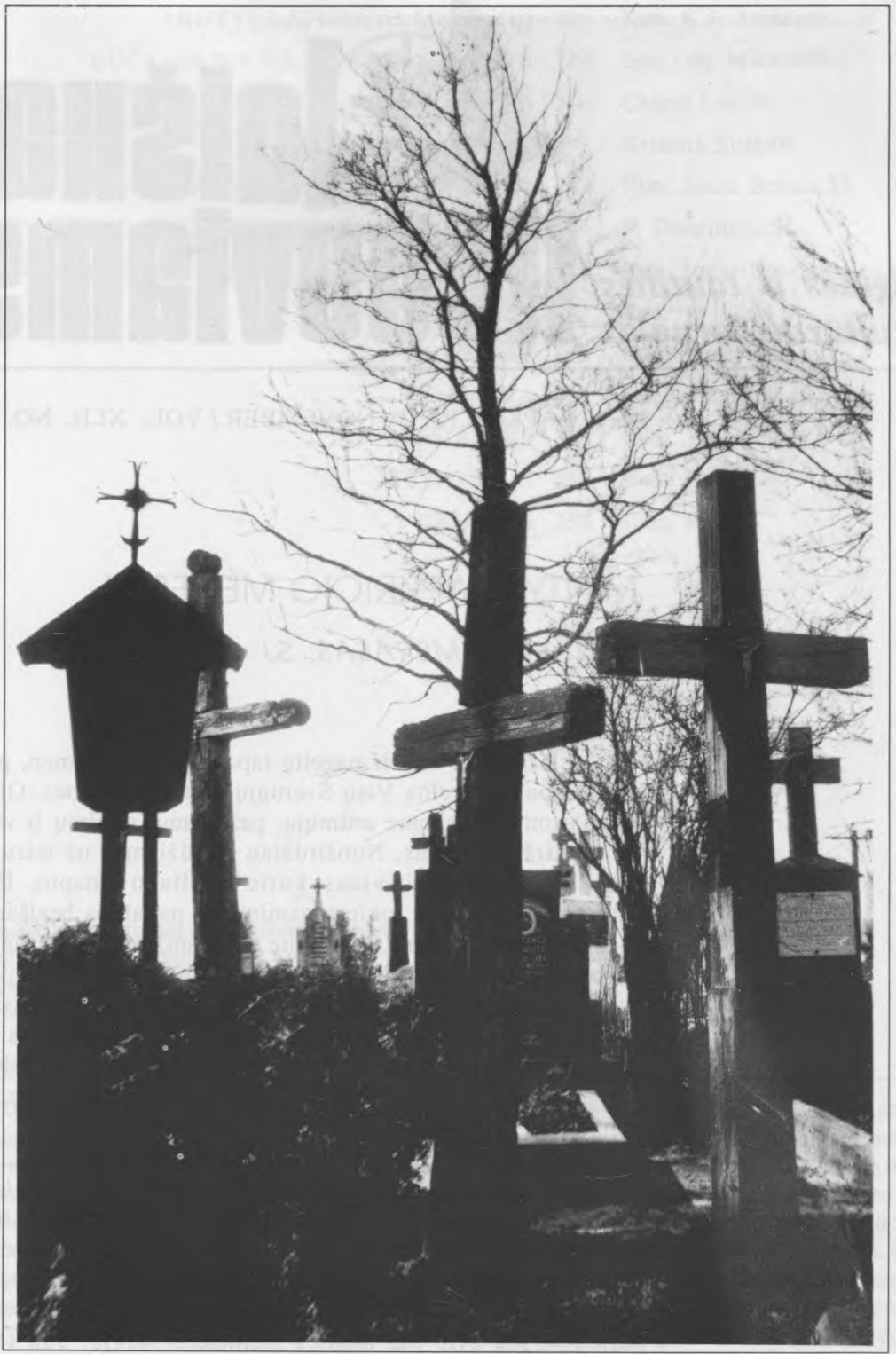
1991/LAPKRIČIO — NOVEMBER / VOL. XLII, NO. 10

MINTYS LAPKRIČIO MĖNESIUI

KUN. K.J. AMBRASAS, SJ

Kai vėsta orai ir pageltę lapai ima birti žemėn, pasibaigus spalviui, ateina Visų Šventųjų diena ir Vėlinės. Giliau susimąstome. Lankome artimųjų, pažįstamų, giminių ir visiškai užmirštųjų kapus. Nuoširdžiau meldžiamės už mirusius mūsų šeimų narius ir visus, kurie iškeliavo Anapus. Iš ne vieno lūpų išsprūsta tokie prasmingi ir pagalbos besišaukią žodžiai: “Gelbėk mane, Viešpatie, nuo amžinosios mirties...” Turbūt nėra nė vienos šeimos, kur nebūtų kas nors miręs. Tokia jau žmogaus dalis: kaip saulė, rytmetį pakirdusi su aušros spinduliais, baigia savo kelionę saulėlydžiu, taip ir kiekvienam lemta po kūdikystės sulaukti senatvės ir paskutinio atodūσιο. O, žinia, kiek mūsų laikais net nesulaukė žilo plauko, nei pensijų, nukeliauja amžinąjį poilsin...

Nėra šeimų, kur vieną ar kitą neištiktų negalios, liga ir mirties akistata. Artėjant krikščioniškosios šeimos metų pabaigai, atidžiau pasvarstykime: kaip mes stengiamės savo namuose, kaimynystėje ar ligoninėje elgtis su tais, kurie jau neįstengia paeiti, atsikelti, patys pavalgyti? Ar išnaudojame tą didžiulį malonių šaltinį, kuris yra kiekvienas ligonis, senelis, paliegęs, jau prie pat mirties slenksčio stovįs? Juk tokie žmonės, kaip kokie malonių gausybės indai, laukia mūsų

Požerės (Šilalės raj.) kapinės.

Audronės Pažereckaitės nuotr.

BŪČIO IR MATULAIČIO DRAUGYSTĖ

SES. ONA MIKAILAITĖ

Nemažai jau yra prirašyta paskirų straipsnių bei studijų apie palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio ir apie vyskupo Petro Pranciškaus Bučio gyvenimą ir darbus. Tačiau ligi šiol mažai kur užsiminta apie jų dviejų draugystę. Ši draugystė ne vien žmogiškai, psichologiškai įdomi, ji buvo ir dvasiškai bei visuomeniškai naši atgimstančios Lietuvos gyvenime.

Po I-jo pasaulinio karo atsikuriančioje Lietuvoje ir Būčys, ir Matulaitis suvaidino reikšmingą vaidmenį. Jie abu dirbo mūsų tautos religinį gyvenimą atgaivinti ir sugrąžinti krikščionišką kultūrą į viešojo Lietuvos gy-

venimo stipriai plaukiančias ir besišakojančias sroves. Kiekvienas savaip prisidėjo prie Lietuvos dvasinės kultūros kėlimo, tačiau jų įtaka visuomenėje tapo reikšmingesnė ir svaresnė dėl to, kad abu vadovavosi panašiais įsitikinimais, abiejų darbą gaivino tie patys idealai ir abu mokėjo vertinti vienas kito sugebėjimus bei remti vienas kito pastangas.

Katalikų Bažnyčios istorijoje galima matyti, kaip įvairiais laikais ir įvairiuose kraštuose svarbesni dvasinio atsinaujinimo sąjūdžiai prasideda nuo kelių asmenų branduolio. Šiuos asmenis riša natūralūs, žmogiški ryšiai, bet drauge ir dvasinė

meilės, šilumos, dėmesio, atidos ir kantrybės. Laukia mūsų laiko, lėšų ir supratingumo. Ar randame jiems savo širdyje, savo bute, savo reikalų ir rūpesčių kamšatyje užtektinai pagarbos, priežiūros, gerumo? O gal vien tik rūpinamės, kad tik greičiau išvežtų į ligoninę, senelių namus, kad tik būtų galima greičiau atstumti tą šventą sūnaus, žmonos, tėvo pareigą... Ar perkračius savo sąžinę, tikrai esame ramūs, jog savo paliegusiam sūnui, močiutei ar seneliui padariau viską, ką galėjau: vaistais, švaria patalyne, valgiu, o ypač ar laiku pakviečiau kunigą ir jį ar ją deramai aprūpinau kelionei į amžinybę? Ar negraūžia dabar sąžinės, ar nekremta kirminas: juk galėjau ir šviesesnį žodį tarti, ir neužgaulioti, ir nebūti toks pavydus ir piktas! Juk galėjau pasirūpinti, kad motina negulėtų tamsiame ir šaltame, o gal ir nekūrentame kampe?

Tegul daugiau šių klaidų mūsų gyvenime nesikartoja. Išnaudokime tuos dovanų, didžiųjų malonių šaltinius, labai dažnai pasitaikančius vos ne kiekvienuose namuose: jau dešimtmečius negalįs net paklibinkščiuoti invalidas, reumatizmo susukta moteris, bejėgis, žilo plauko ir sunkių negandų prispirtas senukas. Negailėkime jiems ne tik gero žodžio, ne tik skanesnio kąsnio, ne tik švaresnio ir jaukesnio kambario ar bent kambario kampo! Mes turime ne tik amžiams įrašytą įstatymą: "Gerbk savo tėvą ir motiną", bet iš viso mūsų, krikščionių, gyvenimas turi būti grįstas ir ataustas meile. Tai mūsų skiriamasis ir svarbiausias gyvenimo bruožas, kelrodė žvaigždė, kai keliaujame per šį gyvenimą, kai dirbame, kai iriamės kasdienos ir vargų spūstyje.

Ne rytoj, o šiandien pasirūpinkime senu, apleistu, ligoniu, atstumtu ir kenčiančiu. Krikščioniškoji šeima netenka, nustoja to garbingo vardo, jei čia negerbiamas kančios prispaustas, dešimtmečių išsekintas ar nelaimių palaužtas žmogus... Be gimtosios nuodėmės Pradėtoji, leisk mūsų tautai taip sutvarkyti savo šeimų gyvenimą, kad neliktų nė vieno, kuris nerastų šilumos, prieglobsčio ir deramos pastogės bei priežiūros!..

jungtis, vedanti į bendradarbiavimą Dievo karalystės labui. Iš to pirminio branduolio išteka didelė, kitus uždeganti, dvasinė jėga ir tokiu būdu sąjūdis žmonėse plinta.

Taip įvyko Ispanijos dvasinis atgimimas 16-tame a. po ilgos svetimųjų priespaudos. Teresė Avilietė ir šv. Kryžiaus Jonas užsimojo atnaujinti savo vienuoliją ir abu savo asmenine įtaka bei raštais padėjo atkurti krikščionišką kultūrą savo tautoje. Vyskupas Pranciškus Salezas su Joanos de Chantai pagalba 17-to a. Prancūzijoje, blaškomoje religinių kontroversijų audrų, pradėjo dvasinio atnaujinimo darbą, kviesdami paskirus asmenis tobuliau gyventi krikščionišku gyvenimu, šelpti vargšus, šviesdami žmones ir ilgainiui įkurdami naują vienuoliją.

Dvidešimtojo amžiaus pradžioje, maždaug tuo pačiu metu, kai Būčys su Matulaičiu pradėjo dirbti, Anglijoje ir Prancūzijoje kūrėsi branduoliai, nuo kurių prasidėjo katalikiško gyvenimo atgimimas tuose kraštuose. Anglijoje Newmano sugrįžimas į Katalikų Bažnyčią 1845 metais turėjo didelės reikšmės Anglijos inteligentijai. Newmanas mirė 1890 metais, kai Būčys su Matulaičiu stoji į seminariją. Anglijoje Newmano įsteigtos mokyklos auklėtinis Hilaire Belloc grįžo prie savo jaunystės tikėjimo, baigęs mokslus Oxforde. Ilgainiui G.K. Chestertonas ir nemaža kitų jo draugų po I-jo karo perėjo į Katalikų Bažnyčią. Belloc su Chestertonu tapo žymiais katalikų tikėjimo bei pasaulėžiūros apologetais, nors skirtingu būdu.

Prancūzijoje Leon Bloy buvo centrinis asmuo, apie kurį būrėsi kiti. Jo įtakos dėka Raissa Maritain 1906 metais tapo katalike ir drauge su savo vyru Jacques Maritain savo gyvenimo pavyzdžiu ir savo raštais, ypač iškeliančiais šv. Tomo Akviniečio mokymą, įsijungė į prancūzų katalikiško gyvenimo atgaivinimo sąjūdį.

Būčio ir Matulaičio draugystė buvo toks branduolys, kuris davė paspirtį jų pačių veiklai ir tuo pačiu virto dvasinės jėgos

versme kitiems. Jų gyvenamas laikmetis gana panašus į mūsų. Ir tada, ir dabar tautos keliasi po ilgos, tamsios priespaudos nakties; jos ieško savo tautinių bei dvasinių šaknų ir stengiasi sukurti naują gyvenimą ant senojo griuvėsių. It tuomet, ir šiandien būdinga idėjinė, politinė ir dvasinė maišatis, kuri yra drauge grėsminga ir kupina kūrybinių galimybių.

Vienoje dirvoje sudygę daigai

Būčys ir Matulaitis abu gimė pavergtoje Lietuvoje, spaudos draudimo ir įvairiopus priespaudos metu. Abu augo kaime, savo gimtosios kalbos mokėsi vargo mokykloje prie motinos kelių.

Rašydamas apžvalginį straipsnį apie savo draugą jo paties redaguojamai monografijai (*Arkiv. Jurgis Matulevičius, Marijampolė, 1933*), Būčys taip apibūdino jo gyvenimo pradžią:

Jurgis Matulevičius buvo Lietuvos ūkininkų sūnus. Tais laikais, kai jis gimė, mūsų kaimuose šeimos buvo visos sveikos sielos ir sveiko kūno, taigi Jurgiui iš tėvų teko sveika prigimtis... ta prigimtis augo pasiturinčioje ir sveikoje kaimiečių šeimoje. Katalikų tikyba buvo sudariusi tos šeimos dvasinę ir protinę atmosferą (AJM, "Bažnyčios ir tautos darbininkas", p. 14).

Čia Būčys apibūdina ir save patį. Nors Matulaičio vaikystė buvo skurdesnė ir skaudesnė negu Prano Bučio, abi asmenybės įsišaknijo geroje žemėje. Amžiumi juodu skyrėsi tik metais, bet į Marijampolės gimnaziją įstojo tuo pačiu laiku. Vienoje klasėje juodu nesėdėjo, bet matyti iš Būčio prisiminimų, kad antroje ar trečioje klasėje būdami, abu lankė mokytojo Juozo Jasulaičio lietuvių kalbos pamokas. Tos pamokos buvo duodamos atskirai nuo kitų, per pietų pertrauką, ir jų klausydavosi rinktinis mokinių būrelis. Dažnai jos užtrukdavo daugiau kaip valandą, bet būdavo tokios įdomios, kad mokiniai nenorėjo išsiskirstyti. Jau tada tuos

jaunus žmones stipriai rišo tėvynės ir gimtosios kalbos meilė. “Tokie jaunystės išpuščiai, - vėliau rašė Būčys, - lieka visam gyvenimui” (AJM p. 30).

Tylus ir ligotas Matulaičių Jurgis taip ir neužkliuvo Pranui Būčiui Marijampolės gimnazijos rūmuose. Penktoje klasėje Jurgis turėjo pasitraukti, pajutęs didelius kojos skausmus ir vos begalėdamas paeiti. Vyresnysis brolis Jonas jį pristatė prie ūkio darbų. Pranas Būčys penktoje klasėje susirgo tinginystės liga ir buvo paliktas antriems metams. Prašvilpęs ir tuos, turėjo klausyti tėvo ir eiti laukus dirbti. Abu jaunuoliai, ir ūkio darbus dirbdami, griebėsi knygų. Abu gana anksti pajuto pašaukimą kunigystėn. Būčys įstojo į Seinų seminariją, o Matulaitis, neturėdamas lėšų, laukė, kol pusbrolis Jonas Matulevičius, jo pasigailėjęs, nusivežė į Kielcus, Lenkijoje, ir padėjo įstoti į Kielcų seminariją.

Seinų seminarijoje viskas buvo dėstoma lenkų kalba, bet ten veikė nuo seniau suorganizuotas lietuvių patriotų būrelis, prie kurio Pranas Būčys tuojau prisidėjo. Dar klieriku būdamas, jis jau rašinėjo Prūsuoje spausdinamiems lietuviškiems laikraščiams.

Kielcuose Matulaitis tokių galimybių neturėjo, todėl grįžęs į tėviškę atostogų, pasak Būčio, greit tą trūkumą papildydavo: “Kiekvieną vasarą atostogas praleisdamas tarp lietuvių klierikų, Jurgis per porą mėnesių prisivydavo lietuviybės darbuose savo draugus seiniškius, kurių lietuviškas veikimas pasireikšdavo mokslo metu” (AJM, p. 30).

Baigę seminariją 1895 metais, Būčys ir Matulaitis, kaip išskirtinai gabūs klierikai, buvo siunčiami į Petrapilio Dvasinę Akademiją tęsti teologijos studijų. Savo *Atsiminimuose* Būčys sako, kad jiedu pateko į Akademiją gražiausiu jos žydėjimo laiku. Atvykę jie atsидūrė nemažam lietuvių būry - buvo apie trisdešimt, lietuvių, kurie sudarė trečdalį visos Akademijos studentų. Būčys, savo neužslopinamo išdykumo ir sąmojaus

J. Lauriūno laidotuvių Mišias laiko vysk. Juozas Tumaitis; prie mišiolų — provinciolas J. Boruta, SJ.

dėka, tuojau atsirado studentiško išdaigų vidury. Jis pasakoja, kaip ką tik atvažiavęs naujokas užsitarnavo draugų “bausmę”, vienas ant kito sugulę, jį spaudė, iš jo darydami “sūrį”. Matulaitis, rimtesnis ir santūresnis, prie tokių pokštų neprisidėdavo.

Studijų draugai

Bestudijuodami Akademijoje ketverius metus, Būčys su Matulaičiu suartėjo ir susidraugavo. Abu dalyvavo lietuviško būrelio diskusijose lietuviškais klausimais. Abu jau buvo įgudę rašyti straipsnius, o čia reikėjo visiems dalyviams juos skaityti ir pasiduoti jų kritikai. Dėl vieno savo rašinio Matulaitis kone pakliuvo į rusų žandarų nagus. Būčys prisimena, kaip antrame kurse visus nustebino, kai vieną dieną rusų žandarų būrys apsupo Akademijos rūmus ir pradėjo daryti kratą. Paaiškėjo, kad tai buvo daroma Marijampolės žandarų viršininko Wonsiackio įsakymu. Jis jau buvo suėmęs kelis slaptus lietuviškos draugijos narius, ir kažkas įskundė ar įpainiojo ir Matulaitį. Kai klieriko kambaryje buvo rastas rank-

raščių pluoštas, jam būtų buvę blogai. Laimei, Akademijos inspektorius kan. Klopatskis jį išgelbėjo, užtvirtindamas, jog tai istorijos pamokų užrašai lotynų kalba.

Lietuvių patriotų būrelis nagrinėdavo slaptai leidžiamą lietuvišką spaudą ir turėjo apie ją stiprias nuomones, pasak Būčio: “Draudžiamoji lietuvių spaudos laikų katalikiškoji mūsų laikraštija stovėjo žemiau už Kudirkos redaguojamą *Varpą*, žymiai pakrypusi prieš katalikybę į antiklerikalizmą” (Atsim. I, p. 217). *Varpas* pasirodė 1897 m., Būčiui su Matulaičiu esant trečiame Akademijos kurse.

Vincą Kudirką juodu žinojo, nors jis buvo žymiai vyresnis, į Marijampolės gimnaziją įstojęs 1873 m. Tėvo verčiamas, pabuvęs porą metų Seinų seminarijoje, vėl grįžo ir 1881 m. baigė aštuonias klases ir išvyko į Varšuvon studijuoti medicinos. Nors Būčys su Matulaičiu į I-mą gimnazijos klasę įstojo tik 1883 m., bet Kudirka jiems buvo žinomas. Be abejo, jie buvo girdėję ir apie Joną Basanavičių, kuris baigė Marijampolės gimnaziją 1873 m. ir išvyko studijuoti į Maskvos universitetą. Šių lietuvių labai darbuotojų atitrūkimas nuo tikėjimo ir neigiamas nusiteikimas religijos atžvilgiu kėlė rūpestį jaunų dvasininkų širdyse. Jie labai išgyveno šiuos ideologinius lūžius, besireiškiančius savo tautiečių gretose. Jurgis Matulatis tuo klausimu parašė straipsnį “Žodis kunigėliams”, kurį nusiuntė savo draugui Šleikiui išspausdinti jo redaguojamame laikraštyje *Dirva-Žinyas* (išspausdintas 1903 m., JAV, Shenandoah, PA). Tame straipsnyje jis kreipiasi į lietuvius kunigus, ragindamas naudoti lietuvių kalbą sielovados darbuose ir neatsilikti nuo tautinio atgimimo judėjimo. Jis kelia daug to meto opių klausimų: kodėl lietuvių inteligentija tokia uoli imtis tautos žadinimo darbo, o dvasiškija taip nerangi; kaip atsverti žalingą inteligentijos, svetur prisisėmusios visokių idėjų, įtaką kaimo žmonėms ir jau-

nimui; kaip suderinti tikėjimą su tėvynės meile. Matulaitis su giliu įsijautimu kalba ir apie persekiojamos Katalikų Bažnyčios Lietuvoje vargus ir apie reikalą stoti į darbą ją gelbėti.

Šiais klausimais abu draugai sutarę. Kudirkos asmenyje jie matė savo laiko tragediją: kad jauni, gabūs žmonės, atsidavę Lietuvos atgimimo darbams, visgi žaloja tautą, griaudami žmonių tikėjimą. Tokių ir panašių klausimų svarstymas, be abejo, darė įtakos jų galutiniam sprendimui, baigus Akademiją, toliau gilintis apologetikoje, tikėjimo apgynimo moksle, nes matė, kaip labai tai reikalinga.

Akademijoje abu draugai dar labiau sustiprėjo disciplinos ir darbštumo įpročiais. Griežta Akademijos tvarka užgrūdino ateities darbams. Dvasinės lavybos — maldos, mąstymai, rekolekcijos jaunus teologus lavino praktiško krikščioniško tobulėjimo kelyje. Tuo metu Akademijoje studijavo žemaitis Juozas Skvireckas, dviem kursais vyresnis už Būčį ir Matulaitį. Būčys prisimena, kad šis uolus žemaitis “gyvente gyveno Kristaus tobulybės idealais ir buvo sutelkęs studentų asketininkų būrelį, į kurį buvo įsirašę visi Akademijos studentai idealistai ir Matulevičius taip pat. Asketinio būrelio praktikos ir pasikalbėjimai, man rodo, Matulevičiaus charakterį vainikavo. Neabejotina, kad jie išaiškino tą asketiško elemento jaunatvę, kurią matome arkiv. Jurgio gyvenime” (AJM, p. 15). Tikriausiai ir pats Būčys tame būrely dalyvavo, nors jis apie save kukliai nutyli. Abiejų draugų rimtas pasiryžimas eiti Kristaus pėdomis juos lydėjo per visą gyvenimą ir ne kartą apsprendė tolimesnę gyvenimo kryptį.

Anot Būčio, Jurgis Matulaitis buvo laikomas gambiausiu Akademijos studentu. Tylus, paskendęs knygose ir raštuose, Matulaitis visur pirmavo, bet be jokios arogancijos ar išdidumo. Būčys pasakoja, kaip trečiame, t.y. priešpaskutiniame Akademijos

kurse, jis per didelius karščius ruošėsi egzaminams: “Pasiėmęs Bažnyčios istorijos vadovėlį, kaldavau, kiek pajėgdamas akademijos sodelyje. Bet dėmesys išsisemdavo veikiai, ir vadovėlis savaime iškrisdavo iš rankų. Iš viso gausaus mūsų kurso tik vienas Jurgis Matulaitis manęs pasigailejo: atsisėdęs šalia manęs, gyvu balsu padėdavo man mokytis. Tas žymiai palengvino darbą” (*Atsim.* I, p. 195-195). Tuo metu abu draugai jau buvo išventinti diakonais. Sekančiais metais, 1898 m., lapkričio mėnesį Matulaitis sėkmingai įteikė ir apgynė savo diplominius darbus ir gavo teologijos magistro laipsnį. Doktorato siekti abu buvo pasiryžę vykti į Friburgo universitetą Šveicarijoje.

Friburgą jie buvo pasirinkę dėl to, kad čia jiems bus proga gilintis apologetikoje su garsiu tos srities žinovu dominikonu tėvu Albert Maria Weiss. Būčys su Matulaičiu tuo metu buvo vieninteliai jo studentai. Savo profesorių jie gerbė ir kaip mokslininką, ir kaip vienuolį. Jo gyvenimas ir pavyzdys patraukė bei sužavėjo abu. Būčys jį laikė paskutiniu juo didžiųjų vokiečių krikščionijos apologetų.

Šveicarijos Friburge abu draugai, pirmą sykį išvykę už Rusijos valdomų žemių ribų, išsiyrė į platesnius pasaulinius kultūros vandenis. Ligi šiol jau prasilavinę lietuvių, lenkų, rusų ir lotynų kalbose, dabar išmoko prancūzų ir vokiečių kalbas. Jie ypač domėjosi nauja kultūrine aplinka: Friburgo mieste prancūzų įtaka buvo stipresnė, o pačiame universitete — vokiečių. Susidūrę su prancūzų ir vokiečių pasaulėžiūra bei jų dvasiiniu gyvenimu, abu draugai su kitais studentais tuos dalykus svarstydavo. Būčys tuos pokalbius prisimena taip:

Studentai tuos reiškinius aptardavo Canisianum'o bendrabutyje, pasivaikščiодami miesto apylinkėse, susirinkdami studentų draugijose ir universiteto koridoriuose. Jauni būdami, jie imdavo įvykius giliai į širdį ir įsigilindavo į juos protu. Beveik

*visi tų pašnekusių dalyviai... buvo darbštūs ir gabūs. Jie beveik visi ne tik yra parašę disertacijas daktaro laipsniui gauti, bet, be to, dar žymiai daugiau pasidarbavę lietuvių spaudoje... Šitie kultūrų įvertinimo pasikalbėjimai būdavo be plano ir be užsibrėžto tikslo, tačiau kaip tik dėl to, man rodos, buvo naudingesni, nes natūralesni (*AJM*, p. 16).*

Anot Bučio, Friburge Jurgis Matulaitis ypač pasižymėjo savo sugebėjimu įžvelgti, lyginti, aptarti šias kultūrinės ypatybes ir tuo pasiekė intelektualinio išsilavinimo aukštumas. Bet čia reikia pastebėti ir tai, kad visą gyvenimą ir Būčys, ir Matulaitis buvo geri visuomenininkai dėl to, kad mokėjo vertinti ir rasti kalbą su įvairių kultūrų žmonėmis. Ir be to, abu sugebėjo šnekėtis ir su inteligentais, ir su paprastais žmonėmis, nė vieno neniekindami. Tai tikros dvasinės kultūros ženklas.

Kai Būčys su Matulaičiu studijavo Friburge nuo 1899 iki 1902 m., su jais drauge buvo nemaža jaunų kunigų: Juozas Stankevičius, Jonas Totoraitis, Jonas Naujokas, Motiejus Gustaitis, Vincentas Vizbaras ir kiti. 1899 m. buvo įsteigta lietuvių studentų draugija “Rūta”. Savo pasikalbėjimuose jie aptardavo įvairius lietuviškus reikalus. Anot Bučio, kun. Kazimieras Matulaitis, kiek vyresnis už kitus ir jau keletą metų vikaravęs Marijampolės parapijoje, kartais iškeldavo mirštančios marijonų vienuolijos klausimą. Pats matęs, kaip vienuolija nyksta, jis tai laikė dideliu nuostoliu katalikiškai Lietuvai. Bet tuo metu dar nė vienas iš busimųjų marijonų — Jurgis Matulaitis, Pranas Būčys ir Jonas Totoraitis — tuo klausimu nieko konkretaus nepasakydavo” (žr. Būčio *Atsiminimai* I, p. 263-264). Tačiau pati mintis, sprendžiant iš vėlyvesnių įvykių, pavirto pasėta sėkla, kuri laukė tinkamo laiko išdygti.

Prie pašarvoto a.a. Jono Lauriūno, SJ, stovi lietuvių jėzuitų provinciolas Jonas Boruta, SJ.

Šiuo metu Būčys ir Matulaitis dalinosi ne vien mintimis ir įspūdžiais, ir vargais. Nors mokslas buvo nemokamas, reikėjo pinigų knygoms ir kitoms išlaidoms, o abujų neturėjo, tad apsiimdavo talkininkauti parapijose. Matulaitis, vikaraudamas Šv. Jono parapijos žemesnėje miesto dalyje, apsigyveno klebonijoje, kur jam buvo duotas šaltas, drėgnas kambariukas. Netrukus pajuto stiprius skausmus rankoje ir kojoje. Drauge su Būčių nuėjo pas gydytoją, tas nustatė, kad liga yra kaulų džiova ir kad reikia operacijos. Dr. Clement klinikoje Matulaitį operavo, o Būčys laukė. Jis atpasakoja tą įvykį ir čia, kaip retai kur jo atsiminimuose, galima pajusti jausminį išgyvenimą: “Pustrečios valandos laukiau Matulevičiui skirtame kambaryje, kol vienuolė jį atgabeno. Matulevičius jau buvo atgavęs sąmonę, bet buvo taip suvargęs, kad nė žodžio nepajėgė išarti” (*Atsim.* I, p, 273).

Liga ir jos gydymas Matulevičiui sutrukdė mokslą, ir Būčys baigė pirma — 1901 metais. Sekančiais metais ir Matulaitis

baigė su teologijos daktaro laipsniu. Baigus mokslus, draugų keliai kuriam laikui išsiskyrė.

Išsiskyrimai ir susitikimai

Išvykę iš Friburgo, Būčys ir Matulaitis kokius penkerius su viršum metų darbavosi atskirai, toli vienas nuo kito. Kaip jie tuo metu palaikė ryšius, nežinia.

Būčys grįžo į tėviškę ir kelis mėnesius vikaravo Slavikų parapijoje. Jam buvo siūloma vieta ir Punsko parapijoje, bet, gavęs kvietimą dėstyti Petrapilio Akademijoje, ten ir nuvyko. Profesoriavo iš viso vienuolika metų, o studentų buvo gerbiamas ir mėgstamas. Jo paskaitų klausė daugelis vėliau pagarsėjusių žmonių; Juozas Vailokaitis, Mečislovas Reinys, Pranciškus Kuraitis, Mykolas Krupavičius, Juozas Purickis, Vladas Jurgutis ir kiti. *Atsiminimuose* Būčys prisipažįsta, kad dėstydamas įvairias teologijos šakas, padaręs dvi klaidas. Sako: “Būtų buvę daugiau naudos, jei aš būčiau reikalavęs daugiau duomenų, sukrautų į atmintį, o mažiau nepaprasto gabumo protauti (I, p. 34). O antra klaida buvo ši: aš klaidingąsias antikatalikiškas pažiūras išdėstydavau gyvai, pilnai iki pačio dugno... paskui įrodinėdavau tų pažiūrų klaidingumą... Bet pasirodė, kad kai kurie mano studentai atsimindavo klaidų argumentaciją ir pailsdavo man tos argumentacijos klaidingumą įrodant” (I, p. 34-35).

Matulaitis tuo tarpu grįžo į savo vyskupiją, t.y. į Kielcus, kur buvo lankęs seminariją ir, trumpai vikaravęs kaimo parapijoje, vyskupo paskirtas dėstyti bažnytinę teisę ir lotynų kalbą Kielcų seminarijoje. Čia, metus su viršum padirbęs, vėl susirgo ir vargais negalais išvyko Varšuvon gydytis. Atsigulęs į neturtingųjų ligoninę Prahoje, Varšuvos priemiestyje, neturėdamas pinigų brangesniam gydymui. Čia gal ir būtų miręs, jei ne Apvaizdos ranka, veikianti per sumanią Ceciliją Plateriūtę. Vėliau Būčys tą krizę taip aprašė: “Tada dr. Savickis

Plateriūtei paminėjo gabų kunigą, rengiamą mirčiai priemiesčio ligoninėje. Plateriūtė jį iš ten išėmė, aprūpino vaistais, pamokėjo gydytojus ir išgelbėjo nuo mirties. Tas kunigas buvo J. Matulevičius” (AJM, p. 18). Kaip ir kada Būčys apie tai sužinojo, neaišku, bet jis čia įžiūrėjo daugiau negu laimingą sutapimą. Mat Plateriūtė buvo slapta vienuolė, privačios mergaičių mokyklos vedėja. Jai labai reikėjo gero, protingo kapeliono mergaitėms išaiškinti plintančias socializmo ir kitas naujas idėjas bei sroves. Atsigavęs Matulaitis pradėjo kapeliono ir tikybos dėstytojo pareigas. Anot Bučio, iš tų gimnazisčių išaugo daug rimtų, garbingų moterų, vėliau pasižymėjusių visuomeninėje veikloje.

Vėliau persikėlęs į Varšuvą, Matulaitis įsijungė į plataus masto socialinį veikimą miesto darbininkijoje. Jis taip pat daug padėjo savo dvasios vadui kapucinui tėvui Honoratui Kozminskiui tvarkyti jo įkurtas slaptas vienuolijas. Dar be to, padėjo suorganizuoti ir vadovavo kunigų sąjungai. Šie nepaprastai intensyvios visuomeninės veiklos metai atnešė daug patirties socialiniuose dalykuose. Iš tos veiklos išsivystė keli visuomeninių kursų ciklai socialiniais klausimais, kuriuose Matulaičio paskaitos padarė didelį įspūdį. Būčys labai taikliai pastebėjo, kad “Praktikos pradas J. Matulevičiaus gyvenime buvo stipresnis už teorijos pradą. Gal dėl to jis neilgai profesoriavo, bet ir profesoriaudamas jis laisvu noru imdavosi tų darbų, kurie tiesioginiu būdu pakelia dvasią” (AJM, p. 21).

1907 metų rudenį pakviestas dėstyti sociologiją Petrapilio Akademijoje, Matulaitis sutiko ir, ten nuvykęs, atrado savo draugą kun. Praną Būčį. Nors Matulaičio sociologijos paskaitos sukėlė nepaprastą susidomėjimą ne tik studentų, bet ir profesorių tarpe, jis neilgai jas tęsė. Netrukus perėmė dogmatinės teologijos katedrą, nes jo mintys ir siekiai jau buvo pasukę nauja kryptimi.

Marijonų vienuolijos atnaujintojai

Kun. Jurgis Matulaitis jau buvo savyje subrandinęs mintį atnaujinti marijonus slaptos vienuolijos pagrindu. Nors darbininkijos skurdas ir tamsumas palietė jo širdį, bet dar labiau jis pamatė reikalą telkti pasišventusius žmones atnaujinti blėstantį tikėjimą jaunimo, liaudies ir inteligentijos gretose. Be abejo, jį sukrėtė ir 1905 m. Varšuvos visuomenę stipriai paveikusi revoliucinė banga. Kol Matulaitis darbavosi Varšuvoje, Būčys buvo šiek tiek išitraukęs į politinę veiklą. 1904 m. jis drauge su kun. Jakštu-Dambrausku, kun. Mačiuliu-Maironiu, tuomet visiems trims profesoriaujant Petrapilio Akademijoje, paruošė lietuvių Krikščionių demokratų susivienijimo programą. 1905 m. pabaigoje Būčys dalyvavo didžiam Seime Vilniuje ir padėjo suredaguoti rezoliucijas.

Tuos įvykius aprašydamas, Būčys pabaigoje pažymi, kaip jis pasiryžo atsidėti ne politinei veiklai, o visai naujam projektui: “Mudu su Matulevičium 1907 m. ryžomės organizuoti, bet jau ne politikos partiją, o nykstančią marijonų vienuoliją” (*Atsim.* II, p. 221).

Šiuo klausimu abu draugai tarėsi daug ir ilgai. Būčys prisipažįsta, kad nors jis Matulaičio planui visiškai pritarė, bet turėjo ir abejonių. Matulevičiui jis atsakęs taip: “Sumanymas marijonus atnaujinti yra ne tik tai kilnus, bet ir reikalingas dalykas, tačiau man yra daug kartų atsitikę, kad kitų sumanytus kilnius dalykus turėjau vykdyti kaip tik aš, nepaisydamas kaip brangiai man tai atsieis” (*Atsim.* I, p. 108). Matulaitis dėl to nesupyko. Mat jis žinojo, kad Bučiui rūpėjo jo sesers, likusios našlės su mažais vaikais, sunki medžiaginė padėtis. Matulaitis jam patarė seseriai atiduoti savo santaupas ir jis pats iš savo kišenės dar pridėjo pinigų našlei sušelpti, tuo nurašindamas draugo rūpestį.

1908 metų vasaros atostogas Būčys su Matulaičiu praleido Marijampolės parapijos klebonijoje, tardamiesi su kun. Vincentu Senkum, paskutiniu likusiu marijonu. Senkus tada buvo 68 metų amžiaus, generolas be pavaldinių. Jis ir pats buvo bandęs per įtakingus asmenis apeliuoti į rusų valdžią ir į Tikybų departamentą, kad leistų į vienuoliją priimti kandidatus. Leidimo negavo. Padėtis atrodė visiškai beviltiška, kol štai pas jį atsirado du jauni profesoriai, siūlydamiesi patys tapti marijonais.

Kun. Senkaus įgaliotas, Matulaitis 1909 metų vasarą nuvyko į Romą gauti reikiamus leidimus atnaujinti vienuoliją. Grįžęs į Varšuvą, susitiko Būčį. Rugpjūčio 27 d., Šv. Kryžiaus parapijos klebonijoje, privačioje vysk. Ruškevičiaus koplytėlėje, kun. Senkaus akivaizdoje Matulaitis padarė vienuolinius įžadus, o Būčys buvo priimtas į noviciatą. Tada, pasak Būčio, “Matulevičius po savo įžadų mane naujoką parsivežė į Petrapilį, į akademiją” (*Atsim.* II, p. 110). Tas “naujokas” tuo metu buvo 37 metų amžiaus, o jo vadovas — 38.

Tą rudenį ir žiemą juodu profesoriavo, nors Matulaičiui buvo užkrautos ir Akademijos inspektoriaus pareigos, jis drauge tvarkė ir vienuolijos reikalus. Matulaitis ruošė naują konstituciją, kiekvieną punktą aptardamas su Būčiu, kuris tuo metu atlikinėjo noviciato uždavinius. Su dideliu atsargumu jie pradėjo kalbinti kandidatus. Vienas iš pirmųjų buvo kun. Jonas Totoraitis; buvo ir kitų, bet neilgai teištverė.

Tuo metu Matulaitis buvo pasižymėjęs pamokslininkas. Pats Būčys buvęs geras kalbėtojas, savo draugo talentą aukščiau vertino už savąjį: “J. Matulevičius turėjo stiprų balsą ir mėgdavo kalbėti didelėms minioms... Petrapilyje jis yra pasakęs gana daug puikių pamokslų prokatedroje ir Šv. Kotrinos bažnyčioje. Tame mieste būdavo per 50 parinktų kunigų. Jų tarpe ir garsių pamokslininkų... Vis dėlto J. Matulevičius

buvo geresnis pamokslininkas už juos visus... J. Matulevičiaus balsas neturėjo nei šiurkštumo, nei ypatingo malonumo — buvo vidutinis, visai gražus” (*AJM*, p. 23).

1910 metų vasarą Matulaitis su Būčiu, Totoraičiu ir keliais kandidatais išsinuomojo grafo Platerio vilą netoli Daugpilio, ant Dauguvos upės kranto. Gavę leidimą įsiruosti koplyčią, jie sekmdieniais laikė Mišias kurorto ir apylinės gyventojams ir sakė jiems pamokslus. Šiokiadieniais gyveno vienuolinį, bendruomeninį gyvenimą, kuris Akademijoje nebuvo įmanomas. Būčys prisimena, kaip jie visi kasdien koplyčioje atlikdavo dvasines pratybas ir maldas, privalomas vienuoliams. Dvasinį skaitymą atlikdavo lauke, gryname ore. Vienas skaitydavo, kiti klausydavo, o paskui visi pasidalindavo mintimis (žr. *Atsim.* II, p. 111).

1911 metų balandžio mėnesį mirė kun. Vincentas Senkus. Todėl vasarą, liepos 27 d., visi trys atnaujintos vienuolijos nariai — Būčys, Totoraitis ir Matulaitis — susirinko Gelgaudiškio bažnyčios zakristijoje pirmai vienuolijos kapitulai. Jos tikslas: išrinkti naują vyr. vadą. Išrinktas kun. Jurgis Matulaitis, kuris vienuolijai vadovavo iki savo mirties 1927 metais. Pomirtiniame straipsnyje apie Matulaitį Būčys sako: “Marijonų vienuolija buvo mylimiausias J. Matulevičiaus gyvenimo kūrinys, kuriame jis matė savo gyvenimo uždavinį ir to gyvenimo vertę” (*AJM*, p. 32).

Petrapilio Akademijoje toliau organizuoti marijonus ir vesti noviciatą pasirodė negalima. Kliudė ne vien studentų ir profesorų smalsumas, bet drauge ir nauja religinio persekiojimo banga. Matulaitis nusprendė kelti noviciatą į Šveicarijos Friburgą. 1911 metų vasarą jis taip ir padarė, atsisakęs nuo visų pareigų Petrapilio Akademijoje. Daug kam atrodė labai keista, kad

jis pasitraukė nuo daug žadančios inspektorius pozicijos, iš kurios būtų paskirtas rektoriumi ir ilgainiui — vyskupu. Matulaitis buvo pasukęs tokia kryptim, kuria daugelis stebėjosi. Netrūko ir kritikos. Anot Bučio, jų draugai kunigai tam bandymui pranašavo “visišką nepasisekimą”. Kai kuriems ypač nepatiko, kad į atnaujintą marijonų vienuoliją Matulaitis priima ne tik lietuvius, bet ir lenkus. Į tai Matulaitis atsakydavo, kad vienuolija turi būti katalikiška, pirmoje eilėje tarnauti Dievui ir Bažnyčiai, o paskui ir paskiroms tautoms. Būčys teigia, jog: “Marijonai yra konkretus J. Matulevičiaus bandymas suderinti patriotizmą su katalikybės tarptautiškumu” (AJM, p. 32).

Matulaičiui išsikėlus į Šveicarijos Friburgą ir ten įkūrus marijonų naujokyną buvusiam Canisianum’o bendrabutyje, Būčys liko profesoriauti Petrapilio Akademijoje. Jiedu susirašinėdavo, per atostogas Būčys nuvažiuodavo į Friburgą. Matulaitis jam butą nusamdydavo atskirai, kad jo ryšys su marijonais nebūtų toks aiškus. Reikėjo saugotis rusų šnipų, kurie slaptomis vienuolijomis labai domėjosi.

Būčys taip pasakoja apie marijonų gyvenimą:

Friburge buvo vargingas gyvenimas. Canisianum’ o savininkės, labai taupydamos kurą, patalpą mažai apšildė. Matulevičiaus liga dėl šalčio vėl pasunkėjo. Nepaisant kantrybės, jam teko daug kentėti. Bet pirmieji metai pasibaigė laimingai. Aš, bebūdamas Petrapilyje,ėjau pareigas, kaip paprastai. Maždaug kas mėnesį rašydavau savo veiklos apyskaitą... Atliekamus iš savo algos ir išlaidų pinigus pasiūsdavau Matulevičiui (Atsim. II, p. 116).

1912 m. vasarą atvykęs, Matulaičio prašomas, Būčys jauniems marijonams sustatė aštuonių dienų rekolekcijų kursą. Mėnesį pabuvęs Friburge, nuvyko į Kauno kunigų

seminariją vesti dvi serijas rekolekcijų žemaičių vyskupijos kunigams. Tai darydamas, Būčys ėjo Matulaičio pramintu taku. 1911 metų vasarą žemaičių vyskupas Kasparas Cirtautas buvo pakvietęs kun. Jurgį Matulaitį vesti rekolekcijas jo kunigams. Matulaitis jas vedė lietuviškai, ir tai buvo pirmos rekolekcijos lietuvių kalba žemaičių vyskupijoje. Būčys sako, kad jos taip gerai pasisekusios, kad ir kunigai, ir pats vyskupas buvo patenkinti ir nuo to laiko jau visad metinės rekolekcijos žemaičių vyskupijos kunigams buvo vedamos lietuviškai.

Kai vyskupas Antanas Karosas suruošė savo vyskupijos kunigams rekolekcijas Marijampolėje 1914 metų vasarą, ir jis pasikvietė jau pagarsėjusį vedėją kun. Jurgį Matulaitį. Ir čia Matulaitis visas konferencijas davė lietuviškai, tuo vėl pralauždamas ledus. Anksčiau tokios rekolekcijos būdavo tik lenkų kalba.

Būčys pabrėžia, kad Matulaitis rekolekcijų vedimą laikė ypatingai svarbiu kunigų ir vienuolių uždaviniu. Gavęs kvietimą kur nors rekolekcijas vesti, kunigas turi tuojau visus kitus darbus palikti ir važiuoti. Būčys rašo:

Man neteko patirti, kaip vyskupas J. Matulevičius organizavo kunigų rekolekcijas Vilniaus vyskupijoje ir ką jisai padarė, kad misijų įprotis atgimtų mūsų šalyje. Aš tiktai žinau, kad marijonų atnaujintojas iš visos savo kongregacijos kunigų, kuriems senatvė netrukdo laikyti misijas, reikalavė, kad jie turėtų išsidirbę kiekvienas savo rekolekcijų ir misijų ciklus (AJM, p. 22).

Petrapilyje Būčys dirbo daug. Šalia profesoriavimo jis daug rašė lietuviškai spaudai, padėjo įvairioms labdaros įstaigoms, sakė pamokslus, skaitė paskaitas. Matulaitis iširdžius laiškus, ypač rūpindamasis jo sveikata. Pats neturėdamas laiko pasigydyti ir sustiprėti, savo draugui rašė:

Tavo sveikata man labai rūpi... Mano sveikata, kaip žinai, taip pat suklerus; šiaip taip laikausi, bet retkarčiais vis nors šiek tiek pajuntu, kad aš liguistas. O mūsų visų sveikata dabar labai reikalinga. Taigi protingai vartokime tą Dievo dovaną; viskas yra Apvaizdos rankose, ir Dievas gali be mūsų visų apsieiti, bet turime rūpintis gyventi pagal Dievo Apvaizdos taisykles... Taigi ir Tu, Brolau, žiūrėk, kad neužsi-vežtum ir nekristum, nes tu esi labai, labai reikalingas. Didelė mane ima baimė, kaip tu tesėsi, taip dirbdamas. Kažin kodėl aš labai Tavęs išsilgstu paskutiniu laiku ir dažnai apie Tave galvoju. Visuomet Tu man, Brolau, buvai brangus, bet dabar dar man radaisi brangesnis ir reikalingesnis ir artimesnis mano širdžiai (1913.IV.22).

Savo laiškais Matulaitis dažnai ramindavo savo draugą, linkusį dėl visokių pasitaikančių nemalonumų ir užmetimų susikrimsti. Su dideliu švelnumu ir užuojauta, bet drauge rodydamas nuostabią dvasios pušiausvyrą, jis guodžia savo bičiulį:

Man rodos, kad gal per jautrus esi kai kuriems mažmožiams; per greit užpyksti ir įsižeidi. Aš tai stengiuos tokius mažmožius nutylėti, net nė neparodau, kad juos jaučiu; patyriau, kad tai geriausias būdas su žmonėmis; dažnai jie patys atsipeikėję nori paklaidas atitaisyti ir dar paskui švelnesni, mandagesni esti ... Nuo kryžių ir kryželių žmogus negali pabėgti, visur jų randasi... (1913.11.11).

(b.d.)

■ Vatikano valstybės sekretorius kard. Angelo Sodano jau rugpjūčio 29 d. pasiuntė raštus Lietuvai, Latvijai ir Estijai, kad Apaštalų Sostas yra pasiruošęs pasikeisti diplomatiniais atstovais su tomis valstybėmis, joms jau užbaigiant ilgai trukusią aneksiją. Vatikanas džiaugiasi, galėdamas atkurti prievarta nutrauktus ryšius.

TOLERANCIJA CHIARA LUBICH

"Kas ne prieš mus, tas už mus!"
(Mk 9,40).

Vieną dieną kai kurie apaštalai buvo sutikę asmenį, kuris nepriklausė jų grupei, bet Jėzaus vardu išvarinėjo demonus. Jie bandė jį sudrausti, nes manė, jog jis pažeidžia privilegiją, skirtą Jėzaus mokiniams.

Kai jie tai papasakojo Jėzui, jis nesutiko su tokiu jų elgesiu, pabrėždamas, jog asmuo, galintis daryti nuostabius darbus jo vardu, iš tikrųjų yra jo pusėje. Dar daugiau, jei asmuo nebuvo priešingas Jėzui, jis buvo su Jėzumi.

Toksai apaštalų elgesys parodo, kad žmonėse yra plačiai paplitęs dvasios ribotumas, tolerancijos stoka tokiems, kurie kitaip galvoja negu mes. Meilė šventam reikalui ir ištikimybė tikėjimui tą tolerancijos stoką dažnai savaime gali maskuoti. O iš tikrųjų toksai matomas uolumas nesiderina su Dievo noru naudoti mus gėriui įkūnyti, nes mūsų puikybė, ypatingi gabumai, visokie prasimanymai ir galvojimas, kad turime dvasinę pirmenybę, tik temdo ir trukdo tą Dievo planą.

Kaip labai skirtinga Jėzaus galvosena! Jis džiaugiasi matydamas, kaip dangiškasis Tėvas, pildydamas savo išganymo planą, dosniai dalina savo dovanas žemeje.

Jis mato kaip Tėvas veikia geros valios žmonių visuose darbuose ir pastangose. Jis net laiko bendrininku ir draugu kiekvieną, kuris kovoja su blogiu ir taip darbuojasi, dažnai net to nesuvokdamas, Dievo karalystei.

Kaip mes galėtumėm gyventi pagal čia mąstomus žodžius? Stengdamiesi turėti teisingą galvosena ir dosnią širdį. Tikriausiai mes niekada negalėsime išreikšti pakan-

NELAIMĖS ŠAKNYS

(*"Laiškų lietuviams" konkurse V premiją laimėjęs rašinys*)

KRISTINA ŠUŠKUTĖ

Nieko negali būti sunkiau lietuviui, kaip girdėti blogus atsiliepimus apie savo gimtąjį kraštą, apie brangiausią sielai turtą — Lietuvą ir jos žmones. Juk mes taip norėtume būti patys tauriausi, patys kilniausi visoje žemėje. Deja, deja... Kiek daug purvo mummyse, kiek daug silpnybių, blogybių, ydų matome mes patys, o dar daugiau jų mato kiti, gyvenantieji toliau nuo mūsų, užjūrių kraštuose.

Tačiau matyti blogį neužtenka, kad galėtume su juo kovoti. Reikia matyti ir jo šaknis, kad galėtume jas nukirsti. Ir dar to bus maža, nes ir dirva, kurioje vešėjo blogis, yra užkrėsta. Tad reikia labai galinčių priemonių ir tai dirvai paruošti.

Nuo pirmosios kolektyvizacijos dienos iki šių neramių atgimimo minučių žengiau koja kojon su vargstančiais kaimo žmonėmis. Mačiau jų skurdą, pakilimą ir smukimą. Kiek sugebėjau, stengiausi sulaukyti nuo blogio. Bet ką reiškia vieno kito žmogaus geri norai, kai didžioji kaimo

žmonių dalis niekad nebuvo laimės spindulių apšviesta, niekad nematė geresnio gyvenimo. Juos gudresnieji, apsuksieji visada išnaudojo. Aš taip pat augau varganoje kaimo lūšnelėje, ir dar nepriklausomos Lietuvos metais kiekvieną pavasarį ir rudenį mūsų kaimelyje pasirodydavo mėlynas limuzinas, kuriuo atvykdavo antstolis iš Kauno ir grasindavo varžytinėmis, nes tėveliai valdė tik 4 ha sunkiai įdirbamos žemės, kuri vos išmaitindavo gausią mūsų šeimą. Todėl labai pavėluodavo apmokėti išperkamuosius ir kitokius žemės mokesčius. Jau nuo šešerių metų tarnavome pas ūkininkus aš, broliai ir seserys. Ir taip stūmėmės diena iš dienos, kibome į šakę, grėblį, plūgą. O ligos ir kitokios nesėkmės dažnai ir šį privatizacijos įrankį išmušdavo iš rankų. Ir tokių šeimų buvo šimtų šimtai. Stambesnieji ūkininkai, kaip įmanydami, norėjo greičiau prasigyventi, tad ne paslaptis — gana dažnai skriaudė samdinius. Sunku tada buvo numatyti ateitį.

karną dėkingumą mūsų amžinajam Tėvui už neįkainojamą malonę ir šviesos dovanas, kurias jis mums duoda per Jėzų. Tačiau tas dėkingumas turėtų būti širduje gyvas ir vis prisimenamas giliu nusižeminimu. Taip pat turėtumėm būti pastabūs, atpažindami Dievo veikimą ir jo dovanas visame, kas yra pozityvaus ir gero, kurį matome aplink mus.

Jėzus nori, kad turėtumėm tokią meilę, kuri sugebėtų palaikyti dialogą su kitais. Meilė gi neužsidaro savo mažame pasaulyje, bet žino, kaip būti atvirai kitiems ir kaip kooperuoti su visais geros valios žmonėmis, kartu kuriant taiką ir vienybę pasaulyje.

Tad stenkimės šiame laikotarpyje bendraudami su žmonėmis, nesvarbu kokio įsitikinimo jie bebūtų, vertinti jų gerus darbus, reikšdami jiems mūsų solidarumą ir drąsindami eiti kartu teisingumo ir meilės keliu.

Iš anglų kalbos išvertė *Kostas Paulius*

Juk Lietuva dar buvo jauna, dar tik pirmuosius žingsnius težengianti. Kaimo žmonės, žemės artojai, buvo daugiausia mažaraščiai, o vyresniųjų tarpe buvo ir visai beraščių. Kaip jie galėjo įžiūrėti, kad ateityje gali užsidedti daugiau šviesos žiburių? Jie matė tik tai, kas šiandien slegia pečius.

Ir štai tuo metu “raudonieji broliai” klastingai pragysta lakštingalos balsu, įsitvirtinę Lietuvoje. Jų konstitucija siūlo lygybę, brolybę, teises į mokslą, į šviesą ir tiesą. Siūlo neapmokamą gydymą, užtikriną senatvę — tiesiog rojų žemėje. Jie organizuoja naujas žemės ūkio bendruomenes — kolūkius. Argi negražu, kad patys dirbantieji galės išsirinkti savo valdžią, patys galės tvarkytis, dirbti ir lygiai dalintis pelną? Juk skamba viliojančiai. Ir kas tada ištarė tiesos žodį, kas suprantomai ir įtikinamai parodė žemės artojui tą apgaulės pradą? Juk Lietuvos valdžia pabėgo į saugią vietą, saujelė inteligentų buvo išblaškyti. Vieni išrankioti ir išgrūsti į Sibirą, sukišti į kalėjimus, kiti sušaudyti. Stalinas žinojo, ką daro. Jis jau turėjo patirtį. Ją įgijo, kol sutramdė pavergtąsias tautas, “laisvai” susijungusias į Sąjungą. Todėl ir Lietuvoje pirmiausia už gerklės griebė mokytesnius, kad kitus galėtų lyg aklus kačiukus stumdyti. Bet ir Lietuvoje žmonės mėgino priešintis. Dalis daugiau nusimanančių prisidengė “žaliomis užuolaidomis” — išėjo į miškus partizanauti arba slapstyti. Kiti, vengdami persekiojimo ir teroro, išvažiavo į užjūrius arba prisiglaudė kaimyninėse šalyse. Ir atsidadė žmonės tarp dviejų ugnių: rafinuotų pavergėjų, kuriems talkino žiaurūs budeliai pasidavėliai, ir miško brolių, kurių buvo saujelė ir kurie taip pat nesugebėjo ar neturėjo galimybių atskleisti tiesos žodžio kitaip, kaip tik ginklu. Be to, po jų vėliau buvo ir tikrų banditų, vagišių bei įvairių sadistų. Ir kas beliko tam mažai rašto temačiusiam žemės broliui, duonos augintojui? Juk net gavęs atsišaukimo lapelius, kuriuos platindavo par-

tizanai, žmogelis nešdavosi jį pas mokytesnį kaimyną, o šis, žiūrėk, dar ir išduodavo vargšą kankintojams, kurių kankinimo mašinos dirbdavo nesustodamos. Ir tas vargšas už “smalsumą” atsidurdavo kalėjime visam dešimtmečiui arba mirdavo tremtyje, Sibiro platybėse. Žmonės kaime vis darėsi atsargesni, bailesni, vengdavo bet kokių lapelių, bijodavo kaimynų. Naktį atėjusieji iš miško grasindavo, apiplėšdavo, žudydavo ir degindavo. O dieną atvažiuodavo kita ginkluota gauja iš miesto. Vėl tardymai, mušimas, kankinimai, kalėjimas, tremtis. O gyventi reikėjo. Kolektyvizaciją įvedė per prievartą. Rinktis nebuvo iš ko.

Tik vienintelis kelias: nori išlikti — prisitaikyk. Bet kaip išsimaitinti? Juk saujos dirsių, sterblės bulvių, kuriuos vogčia parsinešdavo iš kolūkinių laukų ar kluonų, neužtekdavo. Pamažu žmonės pradėjo “įsigudrinti” — apsuksiai vogti. Sakau “vogti”, o ašaros stingdo kraują. Juk žmonės “vogė” saujelę dirsių, už ką dažnai gaudavo po 5-6 metus “valdiškos duonos” — kalėjimo. Ar galima smerkti tokią “vagystę”? Bet “vagia” tėtis, “vagia” sūnelis, “vagia” ir nėščia mama. Ir ji jau pagimdo atžalą su blogio pradū, nes “vagia” bijodama, virpančia širdimi ir užšalantiu krauju visose gyslose. Būtinybė išauga į ydą, genais persiduodančią ateinančiai kartai.

Prisimenu tuos sunkiuosius metus. Aš, jau praėjusi visus vargo kelius, buvau kaimo mokytoja ir pati savo akimis matydavau, kaip temstant grįždavo žmonės nuo arklinės kuliamosios iš kolūkinio lažo. O Dieve gailestingasis! Aš virpėdavau visu kūnu, kad tik jie neįkliūtų. O ašaros prieš mano valią plaudavo skruostus. Juk tie skarmaluoti žmoneliai nešdavosi terbelę, pasikišę po skrandele, sterblėje ar įsipylę į kišenėlę kokių grūdelių, ir bėgdavo susigūžę pakluonėms, dairydami į šalį, bijodami vienas kito, vengdami kaimyno, brolio ar draugo. Ir koks siaubas juos ištikdavo, jei netikėtai pamatydavo mane! Juk jie ma-

neš nepažinojo ir negalėjo suprasti, kas mano širdyje. Aš stengdavausi jų “nematyti”.

Na, o kolūkio valdžia — pirmininkas, buhalteris, sandėlininkas, brigadininkai taip pat buvo mažaraščiai. Jie pardavinėdavo kolūkio grūdus ir gautus pinigus pragerdavo, uliavodavo vos ne kasdien. Žinoma, buvo gana menkos tos išgertuvės: degtinė, silkė, lašinių bryzelis, bet menki buvo ir ištekliai, nes laukuose kerojo piktožolės, tvartuose vos laikėsi ant kojų karvės. Pavasariais, trūkstant pašaro, karvės dvėsdavo badu. Pati mačiau pešant nuo stogų šiaudus ir jais šeriant gyvulius. Porą kartų nunešiau pripešusi vieną kitą glėbį. Karvės tuos šiaudus stverdavo iš rankų ir bematant prarydavo. Kolūkiei vis smuko. Ir tokiu laikotarpiu pusbadžiai, alkani ir pusplikiai vaikiukai ateidavo į mokyklą mokytis tiesų, kurias stengiausi įspausti ne tik į galveles, bet ir į širdeles. Menu, dirbau netoli Vilniaus vargingame lietuviškame kaime. Aplink buvo sulenkėję kaimai. Vaikai į klasę net žiemą ateidavo be kojinių ar marškinukų. Vos pasilenkia, ir šviečia plikas kūnelis. Gaila, sunku žiūrėti, o padėti irgi negaliu, vos pati išsimaitinu. Keletą kartų per žiemą aplankiau tėvelius, kol išprašiau, kad nupirtų savo vaikiukams nors po vienus marškinėlius. Dalis tėvų slėpė vaikus, neleido jų mokytis, nes nematė jokios prošvaistės ateityje. Vėl ėjau, maldavau, prašiau leisti į mokyklą, aiškinau mokslo reikšmę. Bet tėvai atsakydavo, kad mėsą kabinti mokslo nereikia, kad jų vaikams bus ta pati lemtis kaip ir jiems ir t.t. Ir kuo sunkiau žmonės grūmėsi dėl duonos kąsnelio, kuo giliau pasinerdavo vargo liūne, tuo mažiau laiko skyrė vaikams. Juk, grįžus iš kolūkio darbo, reikėjo dirbti savo sklypelį, rauti žolę pamiškėse ir nešti veršeliui, karvutei, paršui. Dirbdavo iki nuvirtimo, iki jau nebepakeldavo rankų. Ir kas tada bekels vaiką iš miego pokalbiui! Nuvirsta tėtis ir mama į vargingą guolį, o brėkstant — vėl į darbą. Ir taip diena po

J. Lauriūnas, SJ, prie savo tėvų kapo Raudondvaryje (Paminklo autorius — Antanas Kmieliauskas.)

dienos. Pamažu iš jų namų nykdavo Dievo žodis, nes tėvai nebeturėjo laiko apie tai kalbėti, o gal ir nemokėjo vaikams paaiškinti Dievo žodžio ir dabarties: kaip galima negeisti svetimo daikto ir vogti iš kolūkio. Nutolo žmonės nuo bažnyčios, nes neturėjo laisvų sekundžių, o čia dar už religijos

tiesas baudžia nedori mokytojai (gal taip pat iš baimės, kad gali prarasti duoną kąsnį arba bus išvežti į Sibirą). Juk vaikų nepriima, kaip nesusipratusių, atsilikėlių į aukštąsias mokyklas.

Einu kartą keliu ir matau, kaip mano pirmaklasė mokinukė su dviem savo sesutėmis, dar visai mažytėmis, “vagia” kolūkio lauko dobilus. Reikia tai pamatyti, kad galėtum suprasti. Mergaitės prisirovė krepšelius žalių dobilų triušiams. Ir staiga jos pamato mane, išsigąsta. Juk mokytoja aiškina, kad reikia būti doriems, geriems... Mergytės susikūprina ir dvilinkos pradeda bėgti tolyn, gilyn į dobilų lauką. Nubėgo tiek, kad manęs nebemato. Sugulė į vagą ir šliaužia pilvukais savo namų link. Šliaužia, bet krepšelių su žole nepaleidžia, velka iš paskos. Aš jas matau, nes pavaršaris, dobilai dar nedideli, ir man tai graudu širdyje. Nueinu į autobusų sustojimo vietą ir laukiu mašinos. Mergaitėms reikia perbėgti tą kelią, kuriuo turi važiuoti autobusas, o aš stotelėje. Jos vėl kaišioja galveles iš dobilų, kaip zuikučiai, mato mane ir nesiryžta. Pagaliau sugalvoja, kad aš nematysiu. Aš tyčiomis atsuku į jas nugarą, o pati pro petį stebiu, ką jos darys. Visos trys susirietusios, vos ne gulomis, lyg kurapkėlės, perbėga kelią ir “pavogtą turtą” pervelka į “savo” žemę. Dabar išsitiesia ir jau ramiai nusineša žolę. Na, argi tai ne žiauri kelio į nuopuolį pamoka? Ir ką aš galėjau padaryti? Tik tiek, kad niekad joms nepriminiau, ką mačiau, kaip niekad nekreipdavau dėmesio, jei kuris vaikutis, užuot į mane kreipęsis “mokytoja”, pavadindavo mane “mama, mamyte”. Tik stengdavausi šį šventą kreipinį pateisinti, niekad neatstumdavau apleisto vaikučio, kuris neturėdavo prie ko prisiglausti. Mylėdavau juos tokius, kokie jie būdavo, ir buvau laiminga, kad ir vaikiukai mane mylėdavo. Taip pat niekad per 40 darbo metų neištariau ir “mokslinio” teiginio, kad “nėra Dievo”. Nenubaudžiau nė vieno mokinuko, kuris

praleisdavo pamokas ar neatlikdavo namų uždavinio, nes buvo bažnytėlėje, mokėsi poteriukų. Tik tylomis įspėdavau: “Tik niekam nesakyk, kad buvai mokytis poteriukų ir praleidai pamokas”. Argi tai ne melo pradžia? Juk vaikutis mokosi veidmainiauti. Ir kas jį moko blogio? Ogi tėvai, mokytoja! Bet jis privalėjo slėptis, nes būtų išdavęs ne tik save, bet ir mane. Ir aš jį turėjau išmokyti to švento melo, kad, nuėjęs į aukštesnę klasę, pas kitus mokytojus, neįkliūtų. Juk ne visi buvo tokie “pakantūs” ir nuolaidūs, kaip aš... O su blogiu stengiausi kovoti kitaip: mokydama gėrio scenos vaizdeliais, sukurdamą eilėraštukų, vaidinimėlių, dainelių. Mokiau meilės draugams, paukšteliai, žmonėms, gamtai, Tėvynei. Mokiau ir sąžiningumo. Kalbėdavau apie Tėvynės praeitį, kunigaikščius, didvyrius ir atsargiais žodžiais apie sielą, dangų. O apie patį pagrindinį meilės šaltinį Dievą kalbėdavau mažiausia, nes atsirasdavo tėvų, kurie paleisdavo neigiamus gandus, kaltindavo mane, kam suku vaikams galvas, kalbėdama apie sielas, mirusiųjų atminimą, Visų šventųjų dieną ir t.t. Laimei, sugebėjau įtikinti savo rajono vadovus — viršininčius, kad sekiau vaikams pasakėles, ir jie neteisingai mane suprato ar pamiršo atpasakodami tėvams. Nukentėjau ir už Kalėdas, ir už dalyvavimą laidotuvėse, jei būdavo laidojama su bažnyčios pagalba. Tačiau, ačiū Dievui, bausmės būdavo palyginti švelnios. Gal dėl mano sugebėjimo įrodyti savo “nekaltumą”, o gal ir mano tuometiniai viršininčiai tik apsimesdavo, kad mano paaiškinimai pakankami, nes tik porą kartų už tai buvau svarstoma “partiniuose organuose”. Dažniausiai išbardavo vietinė valdžia ir neperduodavo aukštesniam svarstymui. Juk mes visi apsimetinėjome. Tuokdavomės vidurnaktyje trečiame ketvirtame rajone nuo gyvenamosios vietovės, krikštijome ir prie pirmosios Komunijos vedėm vaikus toliu toliausiai nuo namų, pas senelius ar kitus giminaičius. Tad iš kur

galėjo išaugti tikrai dori, geri žmonės? Juk pasikeitė trys kartos. Jei vienoje vietovėje būčiau dirbusi, galėčiau sakyti, jog dabar mokau savo buvusių mokinių anūkus. Pirmaisiais darbo metais mokiau nuo 8 iki 15-os metų vaikus, jau peraugusius pradinukų amžių. Dabar tos buvusios mokinukės jau bus močiutės. Tie vargšai žmonės nepasitikėjo mokykla, slėpė vaikus. Vadinas, slapukavimo, apgaulės ir melo atmosferoje auga trečioji karta.

Tik dabar, kai ir blogybių liūne gyvenantieji žmonės šiek tiek atkuto, įgijo daugiau žinių, jie tapo drąsesni. Ėmė drąsiau reikšti savo mintis, atrado vienminčių ir susijungė į bendro tikslo siekiančią kovą — Sąjūdį. Sąjūdis apėmė visą visuomenę ir išjudino apgavysčių bei melo pamatus. Prasideda nauja dvasinio atgimimo era. Jai reikia taurių širdžių, didžios dvasios žmonių. Deja, žmonių moralė labai sužalota. Blogio pradai per daug išsiplėtė. Nekaltas melas virto piktybiniu, išaugo į egoizmą, savanaudiškumą, sadizmą. Dalis žmonių sugadinta ir netinka bendrai kovai, nes jiems nieko nėra švento. Ir vėl reikės trijų kartų, kol apvalysime blogio sužeistas širdis. Tik dabar bus kur kas sunkiau, nes blogio piktžolės jau turi materialinį pagrindą. Visi blogieji gyvena palyginti daug geresnėmis sąlygomis, yra raštingi ir geriau sugebės kovoti už savo gerovę, negu vargšas žemės kormis praeityje. O dvasinių gaivintojų turime mažiau. Ir mažiau ne išsilaisvinimo, o dvasinės pažangos plotmėje. Tuo įsitikinau praeitais metais, kai, Sąjūdžiui pažadinus, prasidėjo dvasinis perversmas. Mes pilnu balsu, be baimės prašnekome apie Tėvynę, jos praeitį, skriaudas ir Dievą, apie sielos grožį. Kalbuosi su savo mokinukės mama, o ji ir sako: “Mokytoja, aš pritariu Jums. Žinau, kad Jūs teisingai mokote vaikus, aš tuo džiaugiuosi, bet ką man pačiai daryti? Aš galiu išmokti poterių ir juos kalbėti. Jei ne dėl savęs, tai dėl vaikų. Bet širdyje aš netikiu ir niekaip negaliu įsiti-

kinti. Man atrodo, kad visas tas religinis mokslas — tai tik vaikiška pasaka”. Ar tai ne daug pasako? Moteris dora, gražiai, tvarkingai gyvena. Šeima darni, ir abu su vyru išsilavinę žmonės. Kaip juos perauklėti? Jos dukrelė yra ketvirtokė. Ji ir kita jos draugė kartą mane paklausė: “Mokytoja, kodėl Jūs mums seniau, dar pirmoje klasėje, taip gražiai ir tiek daug nepasakojote apie Dievuliuką, apie Tėvynę? Kodėl nemokėte tokių gražių dainelių?”

Aš atvirai paaiškinau, kad negalėjau, kad man buvo uždrausta, kad mane būtų išmetę iš darbo. Tos abi mergaitės privestos prie pirmos Komunijos, moka poterių ir visą gegužės mėnesį ateidavo į kaimo sodyboje ruošiamas gegužines pamaldas. Čia kas vakaras su jomis susitikdavau. Jos stropiai ir gražiai giedojo šventas giesmes. Suaugusieji jas sodindavo garbingoje vietoje tarp pagrindinių giedotojų, kad dar labiau paskatintų. O jų mamytės, deja, nė kartą neatėjo, nors kiti mokinukai ateidavo su mamytėmis.

Tad visa tai ir įrodo, kad gražesnė ateitis dar toli. Gal kai tos mažytės išaugins savo vaikučius. Juk ir mokytojų tarpe labai daug yra tokių, kaip toji mamytė. Štai kad ir mano bendradarbė, jauna mokytoja. Ji neprieštarauja religiniam vaikų mokymui, bet kai kunigas kas antrą savaitę atvyksta į klasę ir moko vaikus tikėjimo tiesų, ji lieka pasyvi, neprisideda nė žodeliu. O širdyje yra tikra patriotė, myli savo Tėvynę ir aktyviai gina lietuviybę.

Tad ar galima smerkti tą lietuvį, kuris neturėjo iš ko mokytis gėrio, skendo varguose ir dvasinėje tamsoje, kurį dieną naktį persekiojo tironas? Skaudu, kad pakilus patriotiniam jausmingumui, prašvitus sąmonei, dar daug yra nykių užkampių mūsų dvasiniame pasaulyje. Ir ne paslaptis, kad dar daug laiko reikės tiems užkampiams apšviesti. Tačiau pradžia yra, nes tie pasyvieji, kurie nepripažįsta Dievo, nesudaro daugumos. Didžioji šeimų dalis ir sunkiame kelyje su-

KUN. JONAS LAURIŪNAS, SJ

(1924-1991)

KUN. JONAS BORUTA, SJ

“Liepos 22-26 dienomis Linkmenų bažnyčioje vyko rekolekcijos tėvams jėzuitams ir apylinkių kunigams. Jas vedė tėvas Jonas Lauriūnas SJ. Buvo paskutinė rekolekcijų diena. Paskaitęs priešpaskutinę konferenciją, rekolekcijų vedėjas pasakė ateisias po 40 min. ir nuėjo į savo darbo kambarį klebonijoje. Netrukus šeimininkė kunigams pranešė, kad tėvas J. Lauriūnas miršta. Atėję į jo kambarį, kunigai rado tėvą Joną gulintį be sąmonės, su knyga rankose. Mėginta daryti dirbtinį kvėpavimą; atskubėjo vietos felčerė. Tačiau niekas negelbėjo — 11.30 val. kunigas Jonas Lauriūnas iškeliavo į Amžinybę”.

Tokiais žodžiais apie jėzuito Tėvo Jono Lauriūno mirtį Vilniaus arkivyskupijos kunigams pranešė Vilniaus vyskupas Juozas Tunaitis.

Velionis kun. Jonas Lauriūnas (Laurusevičius) gimė 1924 m. kovo 8 d. Šilelio kaime, Raudondvario valsčiuje, Kauno apskrityje. Anksti netekęs motinos, augo tėvelio globoje. Pradžios mokyklą baigė Raudondvaryje. 1939-44 m. mokėsi Kauno jėzuitų gimnazijoje.

1944 m. spalio 2 įstojo į jėzuitų naujokyną Pagryžuvyje, 1946 m. rugsėjo 21 d. padarė Jėzaus Draugijoje pirmuosius amžinuosius įžadus. Tą patį rudenį pradėjo filosofijos studijas Kauno kunigų seminarijoje. Bet po vieno semestro sovietų valdžios pareigūnų įsakymu kaip vienuolis buvo atleistas. Mat jau tada saugumiečiai buvo paleidę apyvarton dar ir šiandien kai kurių vartojamą teiginį: “Kunigų seminarija — ne vienuolynas”. Atleistas iš seminarijos Velionis dirbo jėzuitų šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčioje Kaune zakristijonu. 1948 m. rudenį vėl buvo priimtas į Kauno kunigų seminariją ir vėl saugumiečių iš jos išvarytas. Po to ketverius metus dirbo liginėje kūriku, meteorologu-stebėtoju meotarnybos įstaigoje Kaune.

1952-54 m. tęsė studijas Kauno kunigų seminarijoje, ir 1954 m. rugsėjo 12 d. vyskupas Kazimieras Paltarokas Kauno arkikatedroje-bazilikoje jį pašventino kunigu.

Kunigas Jonas Lauriūnas dirbo įvairiose Vilniaus arkivyskupijos kaimų parapijose. 1954 m. rugsėjo 30 d. pradeda kunigo darbą Valkininkuose, kaip garsaus Vilnijos kunigo P. Bieliausko vikaras. 1955 m. gruodžio 30 d. vyskupas K. Paltarokas jį paskiria Rieškutėnų parapijos (Švenčionių raj.) administratoriumi. 1963 m. vasario 19

gebėjo išsaugoti savyje ir perduoti vaikams krikščionišką meilę artimiesiems ir Dievui. Išliko tvirto tikėjimo. Jie ir yra visa mūsų viltis. Todėl ir tikime, kad toji sunki, gyva ir kruvina mūsų sielų žaizda užgis. Tik visomis jėgomis ieškokime gydančio balzamo ir blogio šaknų. Jei pavyks nukirsti storąsias blogio šaknis, numesti vergovės pančius, nutraukysime ir plonesnes, nors jos ir gyvybingesnės. Pamažu atbusime ir pakelsime, tik susitelkime visi, visame pasaulyje išbarstyti lietuviai, kad galėtume pakilti ant savo kojų. Juk mus vėl traiško tankai ir varsto kulkos, vėl mūsų kraujas plauna gatvių grindinį. Ir mums pirmiausia reikia dvasinės jūsų paramos, mielieji išeiviai. Tad neskubėkite smerkti parklupusiųjų. “Nėra to blogio, kuris neišeitų į gera” — sako sena išmintis. Mes tikime, kad su Dievo pagalba ateityje būsime tvirtesni, dvasingesni, kaip naujai perlydytas ir užgrūdintas plienas.

d. kun. J. Lauriūnas skiriamas Švenčionių parapijos vikaru. 1964 m. gegužės 6 d. perkeliamas į Varėnos rajono Kabelių parapiją. Čia prabėgo vaisingiausi jo gyvenimo metai. Mokėdamas prancūzų, vokiečių, anglų ir lenkų kalbas, išvertė daug religinių, teologinių veikalų, parašė keliasdešimt tomų pamokslų „Žodžiai broliams“, kurie savilaidos būdu paplito po visą Lietuvą. 1972 m. rugšėjo 30 d. pogrindžio sąlygomis padaro iškilmingus paskutinius vienuolinius įžadus. 1983 m. gegužės 25 d. paskiriamas Linkmenų parapijos (Ignalinos raj.) klebonu. Čia dirbdamas sulaukė Lietuvos atgimimo. Į naująjį darbą įsijungė su dideliu uolumu. Buvo išrinktas į Vilniaus arkivyskupijos kunigų Tarybą, vyskupo Julijono Steponavičiaus buvo paskirtas Vilniaus arkivyskupijos konsultoriumi.

Tėvo Jono veiklos dirva kaskart vis plėtėjo. Buvo įtrauktas į stalinizmo nusikaltimams tirti respublikinę Komisiją, skaitė paskaitas garsiaame „Gaublio“ diskusijų klube Vilniuje. Kurį laiką buvo „Katalikų pasaulio“ redkolegijos narys, skyriaus redaktorius. Leidus dėstyti tikybą mokyklose, su dideliu pasisekimu dirbo mokyklose, rengė vadovėlius tikybos pamokoms. Visą gyvenimą pasižymėjęs giliu dvasingumu ir inteligentiškumu, turėjo autoritetą tarp Lietuvos intelektualų. Atgimimo laikotarpiu nuoširdžiai bendravo su Linkmenų mokytojais, Ignalinos krašto šviesuomene. Buvo dažnas to krašto renginių dalyvis ir organizatorius.

Šalia visuomeninio bei kūrybinio darbo, buvo nuolatinis jaunimo, inteligentų, seserų vienuolių ir kunigų rekolekcijų vadovas. Nemaža tokių jo vadovaujamų rekolekcijų surengta sunkiomis pogrindžio sąlygomis, ypač nuošalioje Kabelių klebonijoje. Tai suuo dė saugumiečiai stengėsi likviduoti tą rekolekcijų židinį Kabeliuose. Mėgino priversti vyskupijos valdytoją Č. Krivaitį, kad kun. Joną iškeltų į Varėną,

J. Lauriūnas, SJ, tikybos pamokoje.

kur nebūtų sąlygų suburti rekolektantų, ypač jaunuolių. Tėvas J. Lauriūnas, tai žinodamas, atsisakė tokio „paaukštinimo“.

Daugelis kunigų Tėvą Joną pažinome kaip darbštumo pavyzdį, maldos riterį — šventojo Ignaco sekėją. Dar ne viena karta iš jo pamokslų knygų semsis tikėjimo šviesos ir išminties, mėgins pažinti tą dvasinę atmosferą, kurioje brendo sunkių priespaudų metų dvasinio pasipriešinimo ateizmui sąjūdis, „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“ herojai.

KĄ GALVOTI IR DARYTI ŽLUNGANT KOMUNIZMUI

P. DAUGINTIS, SJ

Tokie klausimai gali kilti galvojančiam žmogui, stebint komunistinės santvarkos žlugimą. Bet gal komunizmą galima pagerinti? Juk taip mėgino daryti demokratai socialistai kai kuriuose kraštuose. O gal mėginti komunizmui suteikti žmogišką veidą, kaip tai mėgino žymūs P. Amerikos, Afrikos ir Azijos lyderiai, o taip pat ir Gorbaciovas su savo perestroika? O galbūt visur turėtų būti įvesta kapitalistinė santvarka? Bet juk yra tiek milijonų bedarbių ar mažai dirbti tegalinčių kapitalistiniuose kraštuose ir milijoninės masės neturtingųjų, alkstančių, badaujančių kai kuriose jų srityse ir Trečiojo pasaulio šalyse, su kuriomis jie varo didelį biznį. Apie tai visi žino, bet kalba švelniai, lyg bijodami parodyti tikrąjį tų negerovių kaltininką.

Į šiuos klausimus gerą atsakymą duoda ir svarbių nurodymų pateikia naujoji popiežiaus Jono Pauliaus II enciklika „Centesimus Annus” (Šimtieji metai). Ji paskelbta š.m. gegužės 1 dieną, šv. Juozapo Darbininko šventėje, minint šimto metų sukaktį nuo pop. Leono XIII enciklikos „Rerum Novarum” pasirodymo. Ši pirmoji

Šį kuklų nekrologą norisi baigti paties Velionio žodžiais:

“Visa, ką mes darome gražaus ir švento, nedingsta. Kiekviena minutė, šventai praleista, nėra tuščia. Mes išliekame. Kaip išlieka motinos meilė ir ji pati, atsidavusi savo vaikams!

Kai Jėzaus gyvenimą palyginame su doro, kilnaus žmogaus mirtimi, žmogaus, pasirinkusio sunkią pareigą, net vargą, o ne dykinėjimą ir žaidžiantį gyvenimą, mums

socialinė enciklika buvo paskelbta 1891 m. gegužės 1 dieną.

Dabartinė popiežiaus enciklika yra ne vien tos pirmosios socialinės enciklikos paminėjimas. Ji yra ryžtingas užmojis plėtoti Katalikų Bažnyčios socialinį mokymą. Joje taip pat yra aiškus, nedviprasmiškas popiežiaus pasisakymas apie dabar žlungančią komunistinę sistemą ir kapitalistinę santvarką bei nurodymai, ką visi turėtų daryti, kad būtų kuriama geresnė, žmogiškesnė ekonominė ir socialinė santvarka.

Tad susipažinkime su ta ilga (20 puslapių, 40.000 žodžių) enciklika. Pirmame jos skyriuje popiežius nusako Leono XIII „Rerum Novarum” enciklikos charakteristikas, būdingas savybes ir didelę reikšmę. Plačiau apie tai rašo dr. J. Kriauciūnas savo straipsnyje „Naujosios popiežiaus enciklikos belaukiant” („Laiškai lietuviams”, gegužės mėn.). Patarčiau tą straipsnį vėl pasiskaityti. Čia norėčiau iškelti tik vieną klausimą. Pop. Leono XIII laikais pasirodė naujųjų dalykų („rerum novarum”) padariniai. Po industrinės revoliucijos labai paplito dideli fab-

tampa aišku: šlovę reikia įgyti per vargą, per kančią, per mirtį.

Tai Evangelijos tiesa. Mes turėtume ją priimti ir tarti — Amen”.

A.a. kun. Jonas Lauriūnas, SJ, buvo uolus „Laiškų lietuviams” bendradarbis. Jo netektis mums yra ypatingai skaudi. Bet mūsų žurnale dar ilgą laiką skaitytojai galės gėrėtis jo straipsniais, nes jis paliko nemaža rankraščių.

rikai su geromis mašinomis. Išsivystė tarptautinė prekyba. Turtas ir kitokios ekonominės gėrybės pradėjo vis labiau patekti į palyginti nedidelės visuomenės dalies rankas, o didelė žmonių dauguma — į neturtą. Vis aštrėjo darbdavių ir darbininkų santykiai dėl neteisingo atlyginimo ir sunkių darbo bei pragyvenimo sąlygų.

Tad pop. Leonas XIII čia įsikišo, atrod, į grynai ekonomiškus, žemiškus dalykus — parašė stiprų viešą apaštališką laišką-encikliką apie sunkią darbininkų padėtį ir apie darbdavių jiems mokamą per mažą atlyginimą. Jis tai padarė, remdamasis Petru ir jo įpėdiniais duota galia “mokyti, ganyti, surišti ir atrišti dėl dangaus karalystės” (plg. Jon 21, 15; Mt 16, 19). Taip popiežius šia enciklika davė sektiną pavyzdį ir įtvirtino Bažnyčios “pilietybės statusą” viešajame bendruomenės gyvenime. Mat Bažnyčia, remdamasi apreikštomis tiesomis ir doros normomis, nustato ir vykdo tam tikrą mokymą arba socialinę doktriną apie visą ekonominį, pilietinį ir kitokį socialinį bendruomenės gyvenimą. Pagal tai analizuoja ir vertina, ar jis yra geras, ar blogas, ir nurodo būdus, kaip spręsti išskylančias problemas.

Ir mūsų laikais daug tokių klausimų iškyla. Katalikų socialinė doktrina moko, kaip taikiai ir teisingai esamomis sąlygomis išspręsti juos, nepažeidžiant nei vienu, nei kitų žmogiško orumo. Be jos iškeliamų žmogaus teisių ir nurodymų nėra autentiško sprendimo nei darbininkijos arba socialinio klausimo, nei kitų vienaip ar kitaip skriaudžiamų savo krašto žmonių grupių ir Trečiojo pasaulio šalių problemų.

Leono XIII enciklika turi du didelius Lnuopelnus: ji parodė darbininkų padėties sunkumą ir tai, kad socializmo siūlomos priemonės bus darbininkams pragaištingos, ypač privačią nuosavybę pervedus į bendrą kolektyvinę nuosavybę (plg Nr. 39).

Tai nurodęs pop. Jonas Paulius II savo enciklikoje “Centesimus annus” platokai

aprašo komunizmo, tada vadinamo socializmu, pagrindinę klaidą, iš kurios kyla visos kitos klaidos, būtent: marksizmas žmogaus asmenį telaiko vien socialinio organizmo elementu ar molekule. Tad individas yra visiškai pajungtas tam socialiniam organizmui ar kolektyvo gerovei. Jis yra visiškai priklausomas nuo kolektyvą kontroliuojančiųjų, nes visos pragyvenimo priemonės priklauso kolektyvinei bendruomenei.

Be to, komunizmas yra bedieviškas, jis neigia Dievo buvimą, taip pat ir žmogaus panašumą į savo Sutvėrėją bei žmogaus orumą. Jis esąs tik gyva priemonė. Su juo kolektyvas gali elgtis kaip nori. Kolektyvo vadovų laisvė yra nevaržoma ir niekam neatsakinga. Ji tampa savanaudiška. Tokia ji ir pasidarė gyvenimo tikrovėje.

“Ačiū Dievui, kad ši didžioji enciklika neliko be aido žmonių širdyse ir davė teigiamų vaisių praktiškame gyvenime” (Nr. 7). Daug kur buvo padidintos algos darbininkams, net ir moterims, pagerintos darbo ir pragyvenimo sąlygos. Leista veikti darbininkų sindikatams, kurtis darbininkijos sąjūdžiui. Vėliau įvestos ir kai kurios reformos, pvz., socialinis saugumas, pensijos, sveikatos draudimas, kompensacijos nelaimių atvejais ir t.t.

“Tačiau turime pripažinti, kad enciklikos pranašiškas, įsėjantis turinys nebuvo visur priimtas ano meto žmonių, beveik rimčiau ir nesiekta socialinio klausimo ir darbininkų susidūrimų su darbdaviais ramaus, teisingo ir taikaus išsprendimo” (Nr. 16). Socialistų, vėliau komunistų-bolševikų skelbiama, ugdoma ir vykdoma neapykanta sukėlė nesibaigiančius, aštrėjančius ginčus, streikus, lokautus, policijos ir kariuomenės įsikišimus. Kilo I ir II pasauliniai karai.

Vis labiau Rytų ir Vakarų Europoje ir kitur įsigali Sov. Sąjunga. Susidaro kapitalistinis ir sovietinis blokas. Vis stiprinamas militarizmas, ginklavimasis, kad būtų galima apsisaugoti nuo priešų. Į ginklavimosi lenk-

J. Lauriunas, SJ, šventina paminklą Linkmenu šventoriuje žuvusiems dėl Tėvynės laisvės 1940-1953 m.

tynęs įtraukiamos ir Trečiojo pasaulio šalys. Užtuot padėjus vargstantiems savo krašto žmonėms ir atsilikusioms šalims, bilijoninės dolerių sumos išleidžiamos ginklams ir atominėms bomboms.

Daug kur dar išnaudojamiems darbininkų ir bedarbių sluoksniams, neturtingųjų ir proletarų masėms bei Trečiojo pasaulio suvargusių šalių gyventojams, gudrios propagandos įtaigaujamiems ir komunistų finansiškai remiamiems jų vadovams atrode, kad marksizmas-komunizmas yra pajėgus patenkinti jų troškimus, įkurti santvarką, nešančią visiems žmonėms pragyvenimą, išsivystymą ir atsikratymą nekenčiamų valdančiųjų, turtingųjų, kapitalistų. Taip tose šalyse susidarė įvairaus tipo komunistinės santvarkos valstybės. Bet beveik visur pasekmės buvo visiškai blogos.

Kai kuriose Europos (Švedijos, Norvegijos) ir Amerikos šalyse demokratai socialistai rinkimuose gavo balsų daugumą

ir perėmė valstybės valdžią. Tačiau jie, besitaikydami darbininkijai ir plačiosioms masėms, praktiškai tvarkydami, sukurdavo beveik kapitalistinio tipo santvarką, vadinamą Staatskapitalismus (Valstybės kapitalizmas), o kitur — Socialinio aprūpinimo bei socialinės apsaugos valstybes. Tačiau tokio pobūdžio socialinė ekonominė sistema reikalauja iš žmonių mokėti labai aukštus mokesčius ir atima iš jų privačią, kūrybišką iniciatyvą, drauge su kitais dirbant nedidelėmis bendrijomis (šeimomis, gamykla, amatu ar firma, įmone) patiems laisvai apsirūpinti gyvenimui reikalingomis gėrybėmis bei priemonėmis. Žmonės jaučiasi nepatenkinti. Tai eina prieš svarbųjį solidarumo dėsni: didesnės bendruomenės (valstybės, provincijos, miestai) tenedaro, teneužiima tuo, ką gali padaryti pačios mažesnės bendrijos (šeima, amatininkų dirbtuvės, gamyklos, firmos) ar paskiri asmenys.

Labai svarbus buvo 1980-1990 m. dešimtmetis. Lotynų Amerikoje, Afrikoje ir Azijoje krito kai kurie priespaudos ir diktatūriniai režimai. Nors popiežius ir nemini, bet netiesiogiai į ją įjungia tada paskelbtą “perestroiką”. Ypač svarbūs buvo 1989 metai. Vidurio ir Rytų Europoje pašalinami komunistiniai režimai. Ir tai padaroma be didelio kraujo praliejimo. Popiežius gerai įžvelgia tikrąsias tų įvykių priežastis ir jų veikėjus.

Pirmoji priežastis — žmogaus ir darbininkų teisių pažeidimas. Nors tie komunistiniai ir kiti į juos panašūs režimai buvo vadinami darbininkų valdžia, jų avangardas ir darbininkų klasės diktatūra, bet iš tikrųjų jie buvo komunistų partijos klikos ir nomenklatūros valdžia su žiauria darbininkų priespauda, vergija ir išnaudojimu. Todėl ir svarbiausias komunistinio režimo sužlugimo veiksnys buvo patys darbininkai (plg. Nr. 23).

“Labai svarbus, net apsprendžiantis įnašas buvo Bažnyčios įsipareigojimas ug-

dyti ir ginti žmogaus teises minėtose situacijose. Bažnyčia aiškiai ir įsakmiai teigė, kad kiekvienas asmuo, kokie bebūtų jo asmeniškai įsitikinimai, yra Dievo paveikslas, todėl vertas pagarbos. Dažnai didžioji liaudies dauguma identifikavosi su tokiais teigimais. Tai skatino ieškoti protesto formų ir politinių sprendimų, labiau gerbiančių žmogaus kilnų orumą” (Nr. 22). Taigi prieš tokio komunistinio režimo valdžias ir prasidėjo darbininkų priešinimasis, pareiškimų įteikimai, protestai, streikai, o vėliau ir riaušės. Lenkijoje tas sąjūdis vadinosi *solidarumas*.

Antras veiksnys — tai komunistinės santvarkos nepajėgumas, tiek ekonominėmis būtiniausiomis žmonių pragyvenimo aprūpinti priemonėmis, tiek dvasinėmis. Atėmus privatinę nuosavybę, žmonės nebegalėjo parodyti savo asmeninės iniciatyvos nei ekonominėje, nei kultūrinėje srityje, negalėjo turėti tam tikro nepriklausomumo ir dvasinio bei kūrybinio pasitenkinimo. Taip komunistinis režimas pažeidė ir tautos teises bei kultūrą. Dėl to visą laiką vyko pasyvi ar atvira reakcija.

Tačiau viena svarbiausių tų naujųjų dalykų bei įvykių priežasčių — tai dvasinė tuštuma, ypač jaunosiose kartose. Mat komunistai stengėsi išrauti iš žmonių širdžių net Dievo reikalingumo sąmonę. Žmonės pradėjo ieškoti, kuo ją užpildyti. Tam tikrai jų daliai Katalikų Bažnyčios atstovų stojimas už pažeidžiamą žmogaus laisvę, sąžinės, tikėjimo, kilnumo teises atvėrė akis,

teikė ieškojimui kitokius šaltinius, ieškančius skatino, visaip rėmė. Tikintiems tai padėjo rasti stiprybės Dieve, persimti jo ir žmonių meile, didele, kartais net karžygiška aukos dvasia ir ryžtu kovoti už tiesą, sąžinės laisvę, tikėjimą ir žmogaus orumą. Tai buvo labai didelis liudijimas kitiems (plg. Nr. 24).

“Su visuotine Bažnyčia aš dėkoju Dievui už tokį, dažnai herojišką liudijimą ir tiek daugelio ganytojų, ištisų krikščioniškų komitetų, paskirų jos narių geros valios žmonių, gyvenant tose sunkiose aplinkybėse. Taip pat prašau Dievą palaikyti kiekvieno geras pastangas sukurti šviesesnį rytojų. Tai yra atsakomybė ne vien anų kraštų piliečių, bet visų krikščionių ir geros valios žmonių” (Nr. 22).

Popiežius čia nurodo keletą vykdytinų išvadų. Viena, visaip padėti iš komunizmo priespaudos išsilaisvinusiems Rytų ir Vidurio Europos kraštams, atsilaikyti prieš sunkenybes ir išsiugdyti naują galvosena bei elgsena.

Antra, kovoti prieš “fundamentalistus”, t.y. senosios galvosenos ir senojo režimo žmones, užkietėjusius komunistus, komunistinės santvarkos gynėjus, palaikytojus dėl savo savanaudiškų sumetimų, nenorinčių atsisakyti aukštų vietų, privilegijų ir algų. Taip pat prieš tuos, kurie palaiko ir toliau militarizmą, ginklavimąsi, nenori ar nesisistengia iš pagrindų spręsti skurdo, nedarbo, menkų atlyginimų, socialinės nelygybės bei kitų problemų.

(b.d.)

♦ Gyvosios dvasios centras, siekias ugdyti religinius ir tautinius idealus, įsteigtas Lietuvoje. Valdybon išrinkti: vysk. S. Tamkevičius, sesuo J. G. Stanelytė, kun. J. Boruta, kun. R. Grigas, A. Žarskus. Tarp šio centro rėmėjų yra prel. A. Svarinskas, sesuo Nijolė Sadūnaitė, Alb. Pajerskaitė. I šį centrą įsijungė Lietuvos skautų sąjunga, Lietuvių tautinio jaunimo sąjunga Jaunoji Lietuva, Lietuvos ateitininkų federacija, Vysk. M. Valančiaus Blaivybės sąjūdis, Lietuvos Pavasarininkų židinys, Eucharistijos bičiuliai, Angelo Sargo vaikų sąjūdis, Atsinaujinimo Šv. Dvasioje judėjimas, Gyvieji akmenys, Caritas jaunimo sekcija, LKMA jaunųjų mokslininkų sekcija. Gyvosios Dvasios centro adresas: Caritas jaunimo centras, Kaunas, Vilniaus 29.

"Nenusekęs gyvenimas" ir Šventraštis

Kun. Jonas Lauriūnas, SJ

Nemažai yra žmonių, kurie su grauduliu prisipažįsta: nenusisekė man gyvenimas — neturiu vaikų, arba: nepavyko man surasti gyvenimo draugo — likau viena arba vienas. Užsienio medikai tvirtina, kad 12%—14% šeimų yra bevaikės. Trečdalis žmonių gyvena vienišai.

Kiekvienas gyvenimo kelias yra pašaukimas. Bet "pašaukimo mes nesirenkame — rinktis yra nesąmonė; mes jį gauname ir turime stengtis jį pažinti" (Charles de Foucauld).

Tai Dievas duoda gyvenimą ir suteikia kiekvienam galimybę būti pačiu savimi.

Jei santuokoje nėra vaikų, ar tai tikrai yra neįveikiama nelaimė? Nepataisoma nesėkmė? O gal veikiau yra priemonė atrasti tikrąjį turimą? Ar priverstinė vienystė (celibatas) tikrai yra negyjanti žaizda?

Abi šios situacijos — santuoka ir vienystė — tai du pašaukimai, palenkti Dievo Karalystei. Jų abiejų yra tas pats pagrindas: Kristaus paslaptis.

Vaisinga santuoka ir pasirinkta vienystė yra įprastinis kelias, turįs savo problemų, bet mus šįkart domina tai, kaip Šventraštis sprendžia išimties kelią, kuris atveria rimtų žaizdų, o juk jis kalba apie vaisingumą.

Senasis Testamentas aukštino kūno vaisingumą. Izraelio ateitis ir Sandoros pažadų

išsipildymas kaip tik rėmėsi santuokos vaisingumu, kuris buvo gyvybingumo, žmogiškojo vitalumo ir Dievo palaimos ženklas. Šventraštis moterį riša su gyvybe. Ieva vadinama "gyvųjų motina" (Pr 3, 20). Senajame Testamente moteris didžiuojasi savo nėštumu — laiko save tikra moterimi; nevaisingumas laikomas nelaime, lydimas žmonių patyčių (1 Sam 1, 6), ir toks gyvenimas esąs beprasmiškas. Šitokioje galvosenoje nebuvo vietos skaistybei, vertinta tik vaisinga santuoka.

Tačiau Šventraščio autorius, pasakodamas apie pirmąją bevaikę santuoką, kuri minima šventajame tekste — Saros (Pr 16, 1-10), parodo, kad kūniška giminytė nėra aukščiausia vertybė. Tai ant savo kailio patyrė Agara, kai Ismaelis, Abraomo sūnus, buvo išvartytas iš namų. Vėlesnėje epochoje Teisėjų knyga (4) kalba apie dvi moteris — Deborą ir Jahelę, kurios giriamos ne dėl motinystės, bet dėl kitų bruožų. Karalių laikais pagarsėjo pranašė Holda, bet jos šlovė neturi nieko bendro su palikūnėmis (2 Kar 22). Šios trys moterys buvo ištekęsios, žinomi ir jų vyrai, bet apie jas kalbama ne todėl, kad jos būtų motinos, bet kad ženkliai reikėsi visuomenės gyvenime.

Po tremties į Babiloniją atsiradęs romantinės poezijos kūrinys "Giesmių giesmė" apdainuoja įsimylėjusių jausmus, tačiau niekur neužsimena apie atžalų kildymą. Taip pat nekalba apie vyro viršenybę: moteris lygiai taip išreiškia savo jausmus, kaip ir vyras. Meilei užtenka jos pačios. Kad meilė turi vertę savyje pačioje, tai suprato senovės išminčiai ir Pradžios knygos autorius, kuris II skyriuje pasakoja apie sutvėrimą. Giesmių giesmės poetas pratęsiasią mintį ir netgi pagilina, kai kur pakoreguoja.

Jau vėliau Juditos knyga pasakoja jaunos bevaikės našlės istoriją. Ši moteris gerbiama ne kaip žmona ar motina — kuo kitu ji garsi: ji vadinama "motina", bet jos motinystė yra kitokios rūšies — ji yra savo tautos "motina". Jos senatvė buvo skaidri, pilna džiaugsmo ir šlovės, bet šis skaidrumas neturėjo nieko bendro su natūraliniu vaisingumu — ji buvo gerbiama kaip nacionalinė herojė.

Pagaliau Išminties knyga žada bevaikėi moteriai vaisingumą, kuris pasirodys, kai bus "įvertintos šventos sielos" (Išm 3, 13); jos nevaisingumas užtikrins jai šlovę amžinajame

gyvenime (4, 2). Vyriui — vedusiam ar nevedusiam — nepalikusiam vaikų, žadama laimė dėl ištikimybės Dievui; už tai jis bus ypatingai įvertintas. Jo vaisingumas — tai dorybės, kurios bus nenykstantis vaisius ir nenykstanti šlovė. Kadaisė nepagarbiai žiūrėta į eunuchus — fiziškai sužalotus vyrus (Įst 23, 2), bet po tremties jau suprantama, kad gali būti dar kitokia aukštesnė dvasinė jėga, negu vien fizinė. Šitaip galvoja Izaijo knygos autorius (56, 3-5). Šalia fizinio vaisingumo gali dar būti dvasinis vaisingumas.

Pranašų laikais jau aiškiai matyti, kaip keičiasi požiūris į vaisingumą. Sandoros realizacija priklausanti ne tiek nuo geneologijos — fizinės kartų tšasos, kiek nuo tautos ištikimybės Dievui. Artėjant tremties valandai, Jeremijas buvo bešeimis, bet jo jėga ir jo gyvenimo įprasminimas buvo Dievo žodis: atlikdamas pranašo pareigą, jis padarė savo gyvenimą vaisingą (Jer 16).

Vaisingumas, kylantis iš Žodžio, yra siūlomas visai Izraelio tautai. Dievas kviečia savuosius maitintis jo žodžiu, kuris teikia gyvybę, vaisingumo versmę (Iz 55, 3. 10-11).

Pranašai (Jeremijas, Ezekielis, Izaijas), kalbėdami apie būsimos Jeruzalės garbę, vartoja santuokos įvaizdį. Sionas,¹ neseniai pažemintas, bus išaukštintas. Nevaisingoji bus gausios ainijos motina (Iz 54, 1-13). Pranašai jau kalba apie kitokį vaisingumą: moteris — Gyvybės simbolis, dabar jau tampa Dvasios, Išminties, tautos simboliu.

Senasis Testamentas skelbia kūniško vaisingumo vertę, bet taip pat pabrėžia, kad jo stoka gali atverti aukštesnėms vertybėms, kitokiai giminystei. Žodžio vaisingumas, kuriantis giminystės ryšius, teikiamas kiekvienam vyrui ir kiekvienai moteriai.

Naujajame Testamente santuoka ir vienystė — laisva ar priverstinė — gauna naują reikšmę.

Jėzus pabrėžia, kad santuoka yra laikinas reiškinys — kitame pasaulyje jos nebus. Priimti Žodį yra svarbiau, negu būti fiziškai vaisingu. Šalia fizinės giminystės dar gali būti ir dvasinė giminystė — bendrystė su tais, kurie vykdo Dievo valią.

Jėzus moko, kad visi yra kviečiami į šią dvasinę giminystę, į tikėjimo vaisingumą. Čia yra du keliai: nesuardoma santuoka tiems, kurie

supranta Jėzaus žodį, kas ne visiems yra duota, ir evangelinė vienystė, sekant Jėzaus pavyzdžiu, kada atsisakoma santuokos dėl Dievo karalystės (Mt 19, 10-12). Kai Jėzus kalbėjo apie santuoką ir vienystę amžinojo gyvenimo perspektyvoje, mokiniai labai nustebė — jie mąstė savo laiko mintimis — ir tai laikė nesuprantamu, kvailu dalyku.

Santuokos ir vienystės pašaukimus mums plačiau nušviečia apaštalų raštai.

Paulius iškelia santuokos vertę, kurią kai kurie krikščionys buvo nužeminę: apie ją jis mąsto eschatologinėje perspektyvoje — amžinybės požiūriu (1 Kor 7). Jis eina net iki tiek, kad rašo: “Kurie turi žmonas, tegyvena tarsi neturėtų”, nes, jei Viešpats ateis, reikia kitaip tvarkytis savo gyvenimą. Nevedusiems ir našliams jis siūlo tokiais ir pasilikti: santuoka priklausanti šiam pasauliui, o svarbiau yra ruoštis susitikti su Dievu. Paulius nežemina santuokos, tik pastebi, kad, siekiant išsilaikyti šio pasaulio rėmuose, ji užkrauna daug nereikalingų rūpesčių. Vedusiems yra sunku išsaugoti didesnę širdies dalį Dievui. Siekiant didžiojo Tikslų, geriau yra gyventi savanoriškai vienystėje, bet “kiekvienas turi iš Dievo savo dovaną” (1 Kor 7, 7). Yra du keliai sekti Kristų, ir kiekvienas jų — santuoka kaip ir vienystė — yra Dievo duoti.

Laiške efeziečiams dar išsamiau kalba apie santuoką: joje jis mato labai gilią paslaptį, kuri atspindi Kristaus ir Bažnyčios ryšį (Ef 5, 32). Dalyvauti šioje Kristaus ir Bažnyčios meilės paslapyje yra kviečiamas kiekvienas krikščionis, vedęs ar nevedęs, kaip yra kviečiamas dalyvauti ir vaisingume, kylančiame ne iš seksualumo, bet iš Jėzaus kryžiaus (Ef 5, 25-27). Visi Jėzaus mokiniai yra pašaukti į tyrumą ir tikėjimo vaisingumą, pašaukti dalyvauti Avinėlio vestuvėse ir dirbti naujosios tautos labui.

Šį tikėjimo vaisingumą, priimant Žodį, gražiai parodo Marija, Jėzaus Motina. Ji yra “Siono dukra”, “nepažįstanti vyro” (Lk 1, 34); joje, Šventajai Dvasiai veikiant, savo vaisių brandina Žodis. Ji neturi kitokios ateities, kaip priimti Žodį ir leisti išsipildyti savyje pažadams jai nesuprantamu būdu. Jos skaistybė, atrodo, yra skirta tikėjimu priimti Žodį; ji išreiškia totalinį atsidavimą Žodžiui, kuris yra Dvasia ir Gyvenimas.

Kalvarijos kalne pasirodo kryžiaus vaisingumas (Jn 19, 25-27): Marija gimdo naująją Dievo tautą, kurios atvaizdu yra Bažnyčia. Marijos dvasinė motinystė atvaizduoja Bažnyčios motinystę. Likdama mergaitė, Marija — „Jėzaus Motina“ pasiekė tai, ko savo maldose prašė nevaisingoji moteris, Senajame Testamente laikoma vargše. Marija — „moteris“, „Siono dukra“, Mergaitė, žmona ir Motina — giesmėje *Magnificat* apdainuoja savo dvasinį vaisingumą. Dievas nugali nevaisingumą. Jis aplanko „nevaisingąsias“ — tai ypatingas mostas, nes šis vaisingumas kyla ne iš įprastosios veršmės. Marijoje įsikūnija moters idealas, realizuojasi moteriškastuoka. vaisingumo ilgesys ir tuo pačiu iškyla troškimas likti tyraja, ko nesuprato senasis pasaulis ir šiandien dar nesupranta.

Ši trumpa ekskursija per Šventraščio lakštus pažeria šviesos apžvelgti įvairias gyvenimo situacijas. Vaisinga santuoka atspindi Kūrėjo pradinę tvarką; dalyvaudama Kristaus ir Bažnyčios meilės paslapyje, užmena dvasinį vaisingumą, kylantį iš Jėzaus kryžiaus. Santuoka — tai kelias, kurį Dievas atveria Kristaus ir Bažnyčios tarnybai; krikščionių sutuoktinių pora gali gyventi savo meile, pašventindami save Dievo Karalystės statybai.

Kryžiaus ir Prisikėlimo paslapyje vienystė įgauna pozityvią reikšmę. Savanoriška vienystė — tai suprantama krikščionybėje; priverstinė vienystė — kai žmogus negalėjo susituokti, — deja, apie šį atvejį per mažai galvoja krikščionys. Abiem šiais atvejais neturėjimas draugo ar draugės liudija ateities pasaulį, kuriame nebus „nei vyro, nei moters, nes visi yra viena Kristuje“ (Gal 3, 28). Lyčių skirtumas, reikalingas giminės palaikymui, praranda prasmę, kai žmonės yra šaukiami gyventi Meilės paslaptį. Šiame dabartiniame pasaulyje pasirinkta, priimta evangelinė vienystė liudija kitą, aukštesnę tikrovę. Kūno ir tikėjimo tyrumu ji dalyvauja Kristaus ir Bažnyčios meilės paslapyje. Kristaus meilė Bažnyčiai skleidžiasi kitokiu vaisingumu nei „kūno ir kraujo“ (Jn 1, 13). Visiškai atsidavus aukštesnei tikrovei, vienystės gyvenimas yra pašvenčiamas šiai dvasinei jungčiai ir dalyvauja tame vieninteliame vaisingume, kuris gimdo naują tautą. Skaistybė, Šventraščio pradžioje pasirodžiusi kaip prakei-

kimas, Pauliaus laiškuose pristatoma kaip dovana — charizma² (1 Kor 7,7). Ji dalyvauja Bažnyčios dvasiniame vaisingume.

Kryžiaus ir Prisikėlimo paslapyje bevaikė santuoka savo prasmę gauna iš dvasinio vaisingumo. Vyras ir moteris, pašaukti tapti panašiais į dieviškąjį paveikslą, savo meile tampa ženklu — metafora Dievo sandoros su savo tauta, taip pat ir Kristaus meilės Bažnyčiai, kurios vaisingumas yra gimdyti naują tautą. Šis gimdymas vyksta Kalvarijoje — tai Bažnyčios vaisingumas. Bevaikė santuoka yra kviečiama reikštis šiam atgamtiniam vaisingumui žymiai radikalesniu būdu, negu natūraliai vaisinga san-

Šis naujas vaisingumas užmena aukštesnę, busimąją tikrovę. Sutuoktiniams, kurie trokšta vaikų, atsisakymas kūniško vaisingumo gali reikšti didelę auką, bet jiems atsiveria kita patirtis, kitas laukas — gyventi Dvasia, kurios pirmasis vaisius yra Meilė. Bevaikės santuokos situacija, dažnai priverstinė, ilgai laikyta prakeikimu, gali tapti taku į palaiminimą, kviečiamu aukštesnės plotmės vaisingumui.

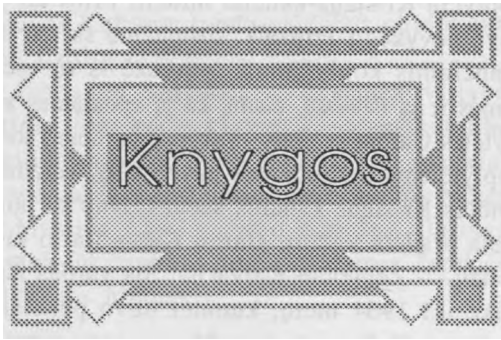
Meilei užtenka savęs pačios, kaip pastebi Giesmių giesmė. Naujajame Testamente meilė yra pirmasis Dvasios vaisius. Kai „visa pračina, meilė nepračina“ (1 Kor 7, 31; 13, 8-13). Vaisingumas Dvasioje kviečia bevaikes krikščioniškas santuokas būti naujo pasaulio ženklu. Tokia santuoka gyvena meile, radikaliai pasišvėsdama Dievo karalystei.

Reikia manyti, kad sutuoktiniai Akvilas ir Priskilė, minimi kaip nusipelnę gimstančiai krikščionybei (Apd 18, 1-3), kuriuos taip dažnai sveikino Paulius, buvo bevaikiai (1 Kor 16, 19; Rom 16, 3-5; Tim 4, 19).

Tuštuma, kurią padaro bevaikystė ar vienystė, gali būti ta vieta, kur Dievas krauna savo lobį — meilę.

Nuo tada, kai į pasaulį atėjo Jėzus, neturėjimas vaikų nėra tragedija; blogiau, kai žmogus neturi Dvasios vaisių — tai tikras blogis, nes tai neveda į Gyvenimą. Dievas kiekvieną apdovanojo vaisingumu, bet tokiu, kokio jis nori kiekvienam. Tai absoliuti Dievo laisvė. Jeremijas nesirinko savo vienystės; Marija nesirinko savo pasiuntinybės.

Ši skaudi žemiško gyvenimo nesėkmė gali rasti savo išsprendimą Jėzaus ir „jo Motinos

Atsiųsta paminėti

Vytautas Kavolis. EPOCHŲ SIGNATŪROS. Išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, 7338 S. Sacramento Ave., Chicago, IL 60629. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Kieti viršeliai, 213 psl., kaina 10 dol. Įžangoje autorius rašo: *“Sąmoningumo trajektorijose nagrinėjome lietuvių kultūros istoriją kaip pergyvenimo interpretacijų kintančias struktūras. Dabar žvelgiame į kai kurias svarbesnes šios istorijos problemas daugiau sociologiniu ir psichologiniu pažiūriu, kreipdami dėmesį į patį kaitos procesą”*.

Vytautas Volertas. VILKAS IŠ GALŲ. Romanas. Išleido Lietuviškos knygos klubas 1991 m. Čikagoje. Spaudė “Draugo” spaustuvė, 4545 W. 63rd St., Chicago, IL 60629. 304 psl., kaina 12 dol. Viršelis — Ados Sutkuvienės. Romane piešiamas čia gimęs jaunuolis, ieškąs savęs ir savo kelio. Veiksmas eina dviem plotmėmis — Amerikoje ir Lietuvoje. Romano intriga gana stipri.

METMENYS 60 — kūryba ir analizė, 1991. Redaguoja Vytautas Kavolis, Dickinson College, Carlisle, PA 17013. Techninė redaktorė Henrieta

Vepštienė. Dailės priežiūra — Vytautas O. Virkau. Administratorius Aleksas Vaškelis, 3113 W. Vina del Mar Blvd., St. Petersburg Beach, FL 33706. Išeina du numeriai per metus.

LITUANUS, Vol. 37, No. 3. Šį numerį redagavo Juozas Zdanys. Redakcijos ir administracijos adresas: Lituanus, 6621 S. Troy St., Chicago, IL 60629-2913.

LOGOS. Religijos, filosofijos ir meno žurnalas, leidžiamas Lietuvoje. 1991. Nr. 2. 240 psl. Spalvotos iliustracijos. Patogi forma. Turtingas, įvairus turinys. Teologija: popiežiaus Jono Pauliaus II enciklika “Atpirkėjo Motina” (iki šiol nebuvo išversta į lietuvių kalbą) su kardinolo J. Ratzingerio ir kun. Vyt. Sidaro komentarais; kun. K. Trimako “Jėzus Kristus — Dievo meilės ir gailestingumo apreiškimas žmonijos istorijoje, naujai atskleistas M. Valtortos ‘Žmogaus-Dievo poemoje’”; A. Men “Šv. Raštas ir mokymas apie nuodėmingumą”. Filosofija: G. Magnani “Religijos filosofija”; A. J. Heschel “Žmogus — ne vienišas”. Poezija: K. Wojtylos (pop. Jono Pauliaus II) ir kun. R. Mikutavičiaus eilėraščiai. Menas: liaudies skulptūrų nuotraukos iš parodos “Lietuva—Marijos žemė” ir B. Angelico tapybos darbų spalvotos reprodukcijos, vaizduojančios 15 rožančiaus paslapčių. Gale: ištraukos iš kun. Č. Kavaliausko “Teologijos žodyno”; vertingų knygų recenzijos bei iliustruota kronika. Žurnalas, išeinąs keturis kartus per metus, yra vertas visų gilesnės krikščioniškos minties ieškančiųjų dėmesio. Užsisakyti galima Lietuvoje bei išeivijoje: LOGOS, D. M. Stančienė, Viršuliškių 71-60, Vilnius, Lithuania; Prel. Alg. Bartkus, Pontificio Collegio Lituano, V. Casalmoferrato, 20, 00182 Roma, Italia; Kun. K. Trimakas, 2830 Denton Ct., Westchester, IL 60154 U.S.A.

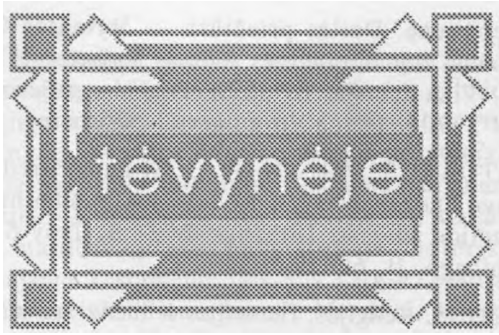
Marijos” paslapyje. “Didžių dalykų padarė Visagalis, ir šventas yra jo vardas” (Lk 1, 49).

1 Sionas — Kalva rytinėje Jeruzalės dalyje, kur buvo senovės kananiečių tvirtovė, kurią užkariavo izraeliečių karalius Dovydas. Šis pavadinimas tapo senovės žydų sostinės ir šventyklos, o vėliau — žydų tautos ir jos valstybės tapatumo simboliu.

2 Charizma (gr. dovana) — iš Dievo gauta ypatinga malonė, sugebėjimas, polinkis.

■ Katalikų vyskupų centrinis komitetas JAV-se pasisakė prieš eutanaziją — naudojimą specialių priemonių nutraukti gyvybę susenusių ar nepagydomų ligonių.

■ Lietuviškos skautijos įsteigėjas ir pirmūnas Petras Jurgėla rugsėjo 30 d. sulaukė 90 metų. Gyvena netoli Niujorko, sūnaus priežiūroje.

Paruošė Gediminas Vakarīs

LIETUVOJE LANKĖSI POETAS BERNARDAS BRAZDŽIONIS

Lietuva ilgai laukė įžymaus poeto Bernardo Brazdžionio. Slapta skaitė jo eilėraščius, kurie laisvės viltimi sužerėdavo lietuvių sielose. B. Brazdžinio poezijos sugrįžimas į Lietuvą — reikšmingas lietuvių tautos įvykis.

Kaip ir prieš dvejus metus, jį pasitiko gausus poezijos mylėtojų būrys. Vilniuje Šv. Kazimiero bažnyčioje po sumos skaitė savo poeziją. Nemažas būrys tą dieną pirmą kartą priėmė šv. Komuniją. Jiems poetas kalbėjo apie žodžio svarbą žmogaus gyvenime: žodis gali skleisti meilę, tiesą, bet juo gali ir neapkęsti, nužudyti. (Lietuvos aidas)

ŽEMAIČIŲ KALVARIJA

“Katalikų pasaulyje” Povilas Meškauskas rašo, kad šis romantiškas Žemaitijos kampelis savo rašytinę istoriją pradėjo skaičiuoti nuo Lietuvos karaliaus Mindaugo laikų. Labai senais laikais ši vietovė buvo vadinama Gardais. Čia stovėjusi pilis, kuri drauge su Šarnelės pilikalniu ir Garingos pilimi sudarė Žemaičių krašto gynybinę sieną kovoje su vokiečių ordinu — kalavijuočiais.

Gardų pavadinimas išsilaikė iki XVIII a. pirmos pusės. Tuo laiku Europoje labai plito kontrreformacija. Lietuvoje taip pat prasidėjo sąjūdis už Katalikų Bažnyčią ir popiežių. Žemaičių vyskupas Jurgis Tiškevičius, norėdamas sustiprinti katalikų tikėjimą savo vyskupijoje, 1639 metais Garduose įsteigė 19

koplyčių Kristaus kančiai minėti. Prieš tai jis buvo nuvykęs į Jeruzalę, susipažino su ten jau esančiomis koplyčiomis, parvežė iš tų vietų žemės ir ją išbarstė, pirmą kartą apeidamas kopytėles Garduose. Pats vyskupas parūpino toms kopytėlėms ir reikiamus paveikslus, vaizduojančius Kristaus kančios scenas. Nuo to laiko vieta pradėta vadinti Gardų Kalvarija, o kiek vėliau — Žemaičių Kalvarija. Šis vardas išsilaikė iki 1964 metų, kuomet buvo pakeistas Varduva. Tačiau praėjus 25 metams, vietovei buvo sugrąžintas žemaičių mėgstamas vardas — Žemaičių Kalvarija. Tai įvyko 1989 metais, švenčiant kopytėlių įsteigimo 350 metų sukaktį.

Žemaičių Kalvarijos kopytėlės pastatytos dvejų kvadratinį kilometrų plote. Bendras kelio ilgis jas apvaikščiojant sudaro apie 7 kilometrus. Kopytėles statė čionykščiai liaudies meistrai, panaudodami vietinę statybinę medžiagą ir gražiai ją įkomponuodami į vietos aplinką.

Pokario metais (1959) nakties metu iš trylikos koplyčių dingo ten kabėję paveikslai. Miestelio gyventojai sutrukdė nežinomų asmenų grupei atlikti barbarišką darbą iki galo — penkios koplyčios liko nepaliestos.

Ilgokai nebuvo žinomas pagrobtųjų paveikslų likimas. Pagaliau sužinota, kad paveikslai atsidūrė Vilniuje, Lietuvos ateizmo muziejuje. Muziejui juos perdavęs 1962 metais Plungės rajono Vykdomasis komitetas.

Žemaičių Kalvarijos katalikų bendruomenės atstovai kreipėsi į Lietuvos Kultūros fondą, prašydami tarpininkauti, kad būtų grąžinti kopyčių paveikslai. Paveikslų grąžinimo klausimas buvo svarstomas Lietuvos KP Centro Komiteto Kultūros skyriuje ir Lietuvos TSR Kultūros ministerijoje. Pagaliau 1988 metais buvo priimtas nutarimas leisti Žemaičių Kalvarijos religinei bendruomenei paveikslus iš ateizmo muziejaus atsiimti, restauruoti ir pakabinti senojoje vietoje, kur tada kabojo paskubom nutapyti prastoki kūriniai.

Atitaisant skriaudą ir grąžinant paveikslus teisėtam šeimininkui — Žemaičių Kalvarijos koplyčioms, uoliai ir nuoširdžiai pasidarbavo

Lietuvos Kultūros fondo valdybos pirmininkas prof. Česlovas Kudaba.

Žemaičių Kalvarija — dvasinės tvirtybės šaltinis. Štai kodėl kasmet Lietuvos katalikai iš tolimesnių kampelių taip gausiai plaukia į čia vykstančius didžiuosius Švenčiausios Merge-lyės Marijos Apsilankymo atlaidus. Galingai skamba tūkstantinių minių giedamas Žemaičių Kalvarijos himnas:

*Mes suklaupę Tave prašom:
būk širdyj, maldoj, darbuos;
vis globoki mūsų kraštą,
laimink šalį Lietuvos.*

VALSTYBĖS DIENA

Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos Prezidiumas priėmė nutarimą, kad liepos 6-ąją Lietuva pirmą kartą oficialiai švenčia valstybės dieną — Mindaugo karūnavimo metines. Prieš 738 metus tą dieną Mindaugas, pirmasis Lietuvos karalius, gavo popiežiaus skirtą karūną, o jo suvienyta Lietuva — krikščioniškos Europos pripažinimą. Nuo tų laikų Lietuva brangino ir visomis išgalėmis gynė savo valstybingumą, kaip svarbiausią tautos gyvenimo sąlygą. Ir mes gyvoji tautos karta, esame paveldėję tą kilnią priedermę.

Valstybės diena paminėti Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas nutarė liepos 6-ąją, pagal Valstybinės vėliavos įstatymą, iškelti Lietuvos valstybinę vėliavą. (Tiesa).

SUTEIKTAS GARBĖS VARDAS

Kauno Vytauto Didžiojo universiteto profesorei Lucijai Baškauskaitei suteiktas Švedijos Linčiopingo universiteto garbės mokslo daktarės vardas. Taip įvertinti jos nuopelnai užmezgant, plečiant, stiprinant Lietuvos ir Švedijos aukštųjų mokyklų ryšius.

Anksčiau profesorė buvo žinoma labiau mokslo žmonių, o po “krūvinojo sekmadienio” šių metų sausį ją įsiminę gerbia visa Lietuva. L. Baškauskaitę kasdien matėme televizorių ekranuose. Anglų kalba ji skelbė pasauliui, kas

dedasi mūsų tėvynėje. Profesorė daug nuveikė renkanti ir apdorojanti informaciją apie TSRS armijos nusikaltimus Lietuvoje. Žymus jos indėlis stiprinant Vytauto Didžiojo universiteto ryšius su Europos ir Amerikos aukštosiomis mokyklomis. (Ten pat)

PADIDINTI ATLYGINIMAI MOKYTOJAMS IR MEDIKAMS

Lietuvos Respublikos Vyriausybės posėdyje priimtas sprendimas nuo liepos 1 dienos kultūros ir švietimo darbuotojams padidinti darbo užmokestį. Mokytojo darbo užmokestis bus apie 600 rublių per mėnesį. Taip pat patvirtinta padidinti atlyginimus ir sveikatos apsaugos darbuotojams pagal specialybes, atsižvelgiant į medicinos darbuotojų kvalifikaciją. (Ten pat).

LIETUVIŲ KALBOS KOMISIJA

Komisija parengė ir Aukščiausiajai Tarybai pateikė siūlymus dėl įstaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimų.

Apsvarstyta asmenvardžių rašymo Lietuvos Respublikos piliečio pase tvarka. Kalbos komisija nutarė siūlyti pašto taisyklėse, raštvedybos instrukcijose ir standartuose įteisinti laiškų ir kitų siuntų adresavimo būdą, įsigalėjusį daugelyje pasaulio valstybių: pirmiausia nurodomas gavėjas, po to — adresas, rašomas nuo siauresnės reikšmės žodžio.

Pastaruoju metu pasirodė nemaža prastos kalbos fotografinių leidinių. Komisija kreipėsi į Lietuvos Vyriausybę, prašydama kontroliuoti jų spausdinimą. Pasiūlyta leisti juos spausdinti tik gavus leidimą, liudijant, kad kalba tinkama. (Ten pat)

KOMUNIKACIJOS FAKULTETAS

Vilniaus universitete įkurtas Komunikacijos fakultetas. Jame bus ruošiami bibliotekininkai, mokslinės informacijos specialistai ir žurnalistai. Fakultete įsteigtas Žurnalistikos institutas, kurio direktoriumi paskirtas docentas L. Tapinas. (Ten pat).

GINSIU TIESĄ IR LIUDYSIU TIESĄ

“Lietuvos aide” rašoma, kad prelatas Alfonsas Svarinskas yra pasiūlytas kandidatu į Lietuvos Respublikos Aukščiausiąją Tarybą. Rašoma, kad žmonės juo pasitiki ir gerbia. Viliasi, kad bus išrinktas ir taps pirmuoju kunigu — deputatu. Buvo paklaustas, kodėl Bažnyčia sutiko, kad jos atstovas dalyvautų parlamento veikloje? Ko jis siekia būdamas jo nariu?

Prelatas Alfonsas Svarinskas atsako, kad visi Lietuvos piliečiai turi lygias teises. Bažnyčia nesiekia, kad kunigai jų turėtų mažiau. Įstatymų leidimas rūpi visiems. Bažnyčiai taip pat. Leidžiant įstatymus, Bažnyčia turi turėti savo atstovą. Priimdamas švietimo įstatymą, parlamentas padarė didelę klaidą: 18 skyriaus 2 punktu jis nustatė, kad 15 metų vaikai jau patys gali apsispręsti — mokytis tikybos ar ne. Nei dėl lietuvių kalbos, nei dėl matematikos, nei dėl istorijos apsisprendimas neleidžiamas, o tikybos, nė kiek ne mažiau svarbaus dalyko, mokytis neprivalu. Religija diskriminuojama. Bažnyčia yra sudėjusi dideles aukas ant Tėvynės altoriaus. Jai rūpi Lietuvos vaikų ateitis. Liberaliai nusiteikusių deputatų sąmonėje dar per daug gajus ateizmas. Jie negali teisingai spręsti dvasinių klausimų.

Jis sutinka balotiruotis Sąjūdžio paprašytas. Jei žmonės išrinks, žalos jiems nepadarys. Ar bus iš to naudos? Ateitis parodys. Jis tik viena tvirtai sako: ginsiu tiesą ir liudysiu tiesą. (Prel. A. Svarinskas jau yra išrinktas. Red.)

ŠVENTOJO SOSTO SVEIKINIMAS LIETUVIŲ TAUTAI

Vatikano valstybės sekretorius kardinolas Sodano atsiuntė Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Gediminui Vagnoriui šio turinio telegramą: “Man malonu pranešti Jūsų Ekscencijai, kad Šventasis Sostas džiaugiasi, matydamas, kad daug tarptautinės bendrijos šalių pripažįsta jūsų suverenitetą, tokiu būdu padarydamos galą ilgalaikiai jūsų aneksijai”.

Apaštališkasis sostas džiaugiasi, kad naujos

sąlygos leidžia numatyti apsikeitimą diplomatiniais atstovais ir tokiu būdu visiškai atkurti visus ryšius, kurie yra buvę jėga nutraukti.

Leiskite perduoti Jums Popiežiaus Jono Pauliaus II nuoširdžiausius linkėjimus lietuvių tautai ir išreikšti Jums kuo giliausią pagarbą. (Lietuvos aidas)

LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIO PASAS

Pagal vyriausybės nutarimą, Lietuvos Respublikos piliečio pasą Vilniuje, Kaune ir kituose miestuose numatyta išduoti nuo spalio 1, o rajonuose nuo 1992 metų sausio 1.

Dailininkai, gamybininkai ir atsakingi pareigūnai labai įtemptai dirba. Liko patikslinti kelias detales ir patvirtinti paso pavyzdį. Manoma, kad pasus laisvos Lietuvos piliečiai gaus laiku.

Tas pats pasas galios ir Lietuvoje, ir užsienyje. Nereikės jokių anksčiau varginusių pasų keitimų, pakaks gauti vizą. Gaminamas ir diplomatinio paso pavyzdys. Šiuo pasu naudosis Lietuvos Respublikos diplomatai.

Pasas labai gražus, šiuolaikiškas. Jis atitinka pasaulinius standartus. Daugelio šalių užsienio reikalų ministerijos jo pavyzdžius įvertino labai gerai. Tik 31 valstybė turi pasaulinį standartą atitinkantį pasą. Mus, naujai atsikūrusią valstybę, tai džiugina.

Pase bus viena nuotrauka ir anketiniai duomenys: piliečio vardas, pavardė, gimimo vieta. Grafoje “Pilietybė” — spausdintas įrašas “Lietuvos Respublika”. Toliau — įprastos atžymos: paso išdavimo vieta, galiojimo terminas.

Keliuose paso puslapiuose bus “Kiti įrašai”. Jei pilietis pageidaus, čia bus galima įrašyti jo tautybę, šeimos sudėtį, registraciją ir pan.

Nemažai puslapių skirta vizoms. Mes pasiilgę Europos, kitų kraštų ir daug keliausime. Jei Lietuvos Respublikos pilietis norės gyventi kitoje valstybėje, pase bus pažymėta, kiek laiko ši teisė jam suteikta. Paskutinės Lietuvos Respublikos piliečio paso įrašo eilutės paskutiniame 32 puslapyje: “Šis pasas yra Lietuvos Respublikos nuosavybė. Asmenį, turintį šį pasą, gina ir globoja Lietuvos Respublika”. (Lietuvos aidas).

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, SJ

Prielinksnio *su* vartoseną

Prielinksnis *su* visuomet vartojamas su įnagininku. Jis žymi buvimą ar veikimą kartu, drauge. Kalbant apie šio prielinksnio vartoseną, gal būtų galima pasakyti, kad turbūt dažniausiai daromos klaidos ne klaidingai jį vartojant ten, kur jo nereikėtų vartoti, bet jo vengiant ten, kur jis turėtų ar galėtų būti vartojamas. Taip atsitiko turbūt dėl to, kad gimnazijose mokytojai griežtai drausdavo jį vartoti ypač su priemonę reiškiančiais daiktavardžiais, kur užtekdamo tik įnagininko be prielinksnio, pvz.: *Atvažiavo su traukiniu (= traukiniu), kirto su kirviu (= kirviu)* ir t.t. Žinoma, bendrinėje kalboje taip ir patartina vartoti, bet dabar kalbininkai jau leidžia vartoti tokiuose sakiniuose ir prielinksnį *su*. Tačiau, vengiant šiuose sakiniuose prielinksnio *su*, daugelis pradėjo jo vengti ir tokiuose sakiniuose, kur jis būtinai reikalingas, pvz.: *didele pagarba (= su didele pagarba), tikru nuoširdumu (= su tikru nuoširdumu)* ir t.t.

Čia gal bus naudinga suminėti atvejus, kur šis prielinksnis vartojamas:

1. Žymint buvimą ar veikimą kartu, pvz.: *Gyvenu su broliu. Jis su visais gerai sugyvena.*

2. Žymint antrąją iš besivaržančių pusių, pvz.: *Su išmintingesnių nesiginčyk. Kovokime su priešais.*

3. Žymint kokio daikto ar ypatybės turėjimą, pvz.: *Durys su spyne. Žmogus su charakteriu.*

4. Žymint veikimo įnašį ar priemonę, pvz.: *Šieną pjauna su dalgiu. Važiuoja su vežimu.*

5. Žymint veiksmo laiką, pvz.: *Atsikėliau su saule. Gyvena su ta diena (netaupo).*

6. Žymint veikimo būdą, pvz.: *Prašau su ašarom. Sutinku su dideliu džiaugsmu.*

7. Žymint aukštį, pvz.: *Su medžiu lygus. Su kėde aukštumo.*

8. Įvairiuose posakiuose, pvz.: *Kaip čia bus su ta mudviejų sutartimi? Su pinigais nesiskundžiu.*

Dabar paminėsime keletą atvejų, kur prielinksnis *su* nevartotinas.

1. Bendrinėje kalboje prielinksnio *su* konstrukcijos nevartotinos laiko trukmei reikšti. Pvz.: *Su metais (= Per metus) nuplėšiau dvi poras batų.* Taip pat nevartotina laiką žyminti verstinė konstrukcija *su laiku*, pvz.: *Manau, kad su laiku (= praėjus kiek laiko) jis surimtės. Su laiku (= Ilgainiui) viskas susitvarkys.*

Prielinksnio *su* konstrukcijos nevartotinos nusakyti priežasčiai, susijusiai su kokia nors liga, pvz.: *Atvežė ligonį su plaučių uždegimu (= sergantį plaučių uždegimu).*

2. Visiškai nevartotina verstinė konstrukcija *su tikslu*. Pvz.: *Jis tai pasakė su tikslu (= norėdamas) mane ižeisti. Tai buvo daroma vien su tikslu pasipelnyti (= norint pasipelnyti, tiktai dėl pelno, ieškant pelno).*

3. Su kai kuriais veiksmoždziais prielinksnio *su* konstrukcijų, reiškiančių objektą, geriau nevartoti, nors tarmėse jos neretai vartojamos:

a. su veiksmoždziais *džiaugtis, girtis, rūpintis* geriau vartoti įnagininką. Pvz.: *Aš su savo vaikais (= savo vaikais) negaliu atsidžiaugti. Jis vis giriasi su savo (- savo) gabumais. Tu su manimi (= manimi) nesirūpink.*

b. su veiksmoždziais *atsitikti, būti, padaryti, pasidaryti* geriau vartoti naudininką. Pvz.: *Ar žinai, kas su juo (= jam) atsitiko? Kitą kartą su tavim (= tau) tikrai kitaip bus! Aš nežinau, kas su manim (= man) pasidarė.*

c. su veiksmoždziais *baigti, pradėti* geriau vartoti galininką ar bendratį. Pvz.: *Baik su tais juokais (= juokauti). Judu jau turėtumėte baigti su ta nesantaika (= tą nesantaiką). Tik jau vėl nepradėk su tais vaikiškais juokais (= vaikiškai juokauti).*

Globokime šikšnosparnius

Amerikos geografinės draugijos prezidentas žurnale "National Geographic" (February, 1987, vol. 171, Nr. 2) kreipiasi į visuomenę, kviesdamas globoti šikšnosparnius ir daryti jiems namelius, kaip ir varnėnams ar kitiems paukščiams. (Amerikoje jų galima gatavų nusipirkti). Remdamasis zoologės ir fotografės Merlin Tuttle daugelio metų tyrinėjimais, jis teigia, kad būtina grąžinti šikšnosparniams gerą vardą ir priimti juos savo įnamiais, nes tai švarūs, protingi ir naudingi gyvūnai, tikrai žmonės dar tebėra klaidingai įsitikinę, jog tie prieblandos skraiduoliai — bloga ir pikta lemiantys. Iš tikrųjų jie nesivelia žmonėms į plaukus, kaip įprasta manyti, ir nedažnai platina pasiutligę, užtat per vieną vakaro valandą išgaudo iki 600 uodų, moskitų ir mašalų. Kaip ir daugelio rūšių gyvūnai, jie nyksta ir dėl to, kad naikinama jų gyvenamoji aplinka — žmogus juos naikina ir išstumia. Bet dar laiku susigriebė. Neseniai įsikūrė tarptautinė šikšnosparnių globos draugija

BCI (Bat Conservation International), ji turi narių 33 šalyse. Amerikoje jos adresas: BCI, P.O. Box 162603, Austin, Texas 78716, USA.

Triušiai vėl Australijos siaubas

Australiją užplūdę laukiniai triušiai — maždaug 400 milijonų siaubia galvijų ir avių ganyklas, nugrauzia medžių žievę, ir tie žūsta, palieka po savęs pliką žemę ir sukelia dirvos eroziją. Vertinama, kad kasmet jie padaro mažiausiai 100 milijonų dolerių nuostolių. Problemos šaknys siekia 1859 metus, kai 24 laukinius triušius iš Anglijos atvežė Tomas Ostinas, medžiojęs juos savo dvare. Deja, sumedžiojo ne visus, jie veisėsi ir plito, kol prisiveisė iki 60 milijonų po Antrojo pasaulinio karo.

Palengvėjimą šeštame dešimtmetyje atnešė vyriausybės mokslininkų paskleistas moksumatozės virusas, nuo kurio žuvo apie 90% triušių. Bet 9-ąjį dešimtmetį mokslininkai pastebėjo, kad triušiai išsiugdė tam virusui imunitetą. Be to, ne visur ligą lengva platinti, pvz., Autbeke, kur pernelyg sausa, klimatas nėra palankus virusą nešiojantiems uodams bei blusoms.

Dabar ūkininkai tikisi, kad padės naujas, stipresnis miksumatozės virusas. Jis jau buvo sėkmingai naudotas prieš triušių antplūdį Pietinėje Ispanijoje, kur sąlygos panašios į Autbeko.

Įvairūs rekordai.

Iš Vakarų šalių Prancūzija išgeria daugiausia ne tik vyno, bet ir vaistų. Praeitais metais prancūzai vaistams išleido 90 milijardų

d. su veiksmazodžiais *rengtis, vilktis, autis* geriau vartoti įnagininką ar galininką. Pvz.: *Apsirenk su naujuoju* (= naujuoju) kostiumu. *Apsivilk su šiltesniu* (= šiltesniu) paltu. *Ji buvo apsiavusi su raudonais* (= raudonais) batukais.

e. su valgydinimo ir girdymo veiksmazodžiais geriau vartoti įnagininką. Pvz.: *Pavaišiname svetelius su medumi* (= medumi) ir *pagirdėme su vyneliu* (= vyneliu).

f. su posakiais *prasti reikalai, maža ar daug naudos, gerai, blogai, sunku, lengva ge-*

riau vartoti kilmininką, prielinksnio iš konstrukciją ir pan. Pvz.: *Dabar Lietuvoje prasti reikalai su butais* (= prasti butų reikalai). *Man atrodo, kad su tavimi* (= iš tavęs) maža naudos. *Man su pinigais labai blogai* (= pinigų neužtenka, trūksta).

4. Su būdvardžiu *panašus, analogiškas* prielinksnio su konstrukcijų geriau nevartoti. Pvz.: *Ji labai panaši su savo seseria* (= į savo seserį). *Šie klausimai analogiški su vakar diskutuotais* (= vakar diskutuotiems).

frankų. Specialistų nuomone, toks polinkis sąlygojamas itin didelės pasiūlos. Dabar vaistinėse nuolatos būna apie 4500 pavadinimų vaistų.

O Vokietija žymi seniausiais studentais, nes jų mokymosi trukmė aukštosiose mokyklose ilgiausia. Vidutinis absolventų amžius — 28 metai. Po Vokietijos eina Italija ir Švedija — 27 metai, Japonija ir Anglija — 23 metai.

Miškų katastrofa

Pasaulyje toliau tebeauginami miškai. Specialistai apskaičiavo, kad kasmet Žemėje sunaikinama maždaug 1% miškų. Ypač grėsminga situacija atogrąžų miškuose, kurie užima penktadalį Žemės sausumos. Atogrąžos teikia 2/3 visų organinių medžiagų prieauglio ir maždaug tiek pat deguonies. Daugiausia atogrąžų miškų Kongo upės baseine Afrikoje (200 milijonų ha) ir tiek pat Pietų Amerikoje, Amazonės baseine. Net apskaičiuota, kad iškirtus Amazonės baseino miškus, anglies dvideginio atmosferoje padaugėtų 20%.

Vis dėlto miškai intensyviai naikinami: kasmet iškertama po 160 ar 190 tūkstančių kvadratinį kilometrų, t.y. teritorija, prilygstanti Britanijos saloms. Prieš 100 metų neįžengiami miškai dengė vos ne visą Šri Lankos salą, dabar jų ten beliko 25%. Taip pat greitai miškai naikinami ir gretimoje Malaizijoje. Specialistai būkštauja, kad Venecuela, Tailandas, Dramblio Kaulo Krantas, Burundis, Malavis neteks visų savo miškų per artimiausius 30 metų.

Per pastarąjį šimtmetį sunaikinta pusė atogrąžų miškų Žemėje. Žmonija dar nesuvokia, kiek tai turėjo įtakos Žemės klimatui ir ekologiniam balastui. Vienas iš jaučiamų padarinių — šiltnamio efekto stiprėjimas. Jis atsiranda todėl, kad atmosferoje vis daugiau kaupiasi anglies dvideginio ir kitų dujų, kurias būtų galėję lengvai “suvirškinti” miškai.

Mokslininkai pranašauja, kad jei ir toliau taip bus naikinami atogrąžų miškai, jau po pusės šimto metų išnyks 60 tūkstančių įvairių augalų.

Mes dažnai didžiuojamės, kad tapome protingesni už savo protėvius. Ar iš tikrųjų taip? Juk toje pačioje Šri Lankoje, kur dabar smarkiai naikinami miškai, anksčiau reikėdavo gauti budistų bendruomenės leidimą nukirsti bent vie-

Vokiečių kancleris Bismarkas buvo gana atšiaurus ir šiurkštus žmogus. Kartą jis susirgo ir pakvietė gydytoją. Gydytojas pradėjo smulkiai klausinėti kanclerį. Bet kancleris greitai neteko kantrybės ir piktai tarė:

— Verčiau mestum klausinėjęs ir pradėtum gydyti!

Gydytojas atsakė:

— Patarčiau Ekselencijai kreiptis į veterinarą. Tai gydytojas, kuris gydo savo pacientus neklausinėjęs.

Rašytojas Mark Twain žvejojo. Pro šalį eidamas kažkoks žmogus jį užkalbino:

— Ar daug sužvejojot?

— Vakar penkiolika upėtakių, — atsakė rašytojas.

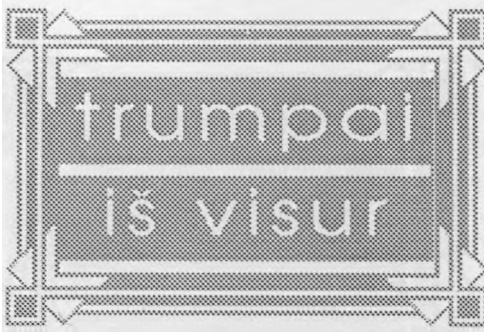
na medelį. Kiekvienas, pažeidęs šią taisyklę, būdavo rūsčiai baudžiamas.

Atogrąžų miškų rajonuose dabar gyvena 200 milijonų žmonių. Gyventojų čia vis daugėja ir, matyt, daugės. Vadinasi, ir toliau bus kertami miškai, kad būtų ploto plantacijoms, hidroelektrinių statybai, naudingųjų iškasenų gavybai ir t.t.

Paradoksas, bet miškų naikinimas vyks tolesnio “vystymo” ir žmogaus gerovės vardu.

Pats mažiausias lėktuvas

Patį mažiausią lėktuvėlį padarė amerikietis Robertas Staras. Jo skraidymo aparato ilgis — 2,86 m, sparnų — 3,3 m, variklio galingumas — 63 kilovatai. To visiškai pakanka, kad vienas žmogus galėtų pakilti į orą.

■ “Ateitis”, šiemet švenčianti 80 m. sukaktį, labai sumaniai ir išradingai redaguojama Danutės Bindokienės. Šis žurnalas vertas platesnio dėmesio.

■ Dr. Petras Kisielius, buvęs Ateitininkų Federacijos vadas, yra pakviestas devintosios pasaulio lietuvių šokių šventės rengimo pirminku. Šventė numatyta ruošti 1992 m. liepos 4-5 d. Čikagoje.

■ Lietuvoje “Minties” leidykla Vilniuje suplanavo išleisti prof. A. Maceinos raštus, iš viso 12 tomų.

■ Oscar Wilde, pasaulinio garso rašytojas, dėl moralinių nukrypimų uždarytas į kalėjimą, yra ten parašęs knygą “De profundis”, kur pa-

sisako, kad kalėjime jis buvo gavęs Naująjį Testamentą. Jį atidžiai beskaitydamas, ryžosi pakeisti savo gyvenimą. Sakosi, kaip jis pasijuto laimingas, savo siela priartėjęs prie Kristaus. Jis suvokė savo kaltę, suprato, kad nevertas Dievo meilės, bet drauge suvokė, kad Dievo meilė yra skirta ir tam, kuris jos nevertas. Gyvendamas jau Paryžiuje, jis tapo kataliku ir tokiu mirė 1900 m. lapkričio mėnesį. Apie tai plačiai rašo kun. Česl. Kavaliauskas dabar Vilniuje leidžiamo “Naujojo židinio” Nr. 2.

■ Utenos ateitininkų Kristaus dangun žengimo moksleivių kuopa leidžia laikraštėlį “Ateities spinduliai”, kurio vasario numeris išleistas 1.000 egzempliorių tiražu.

■ Naująjį Testamentą iš graikų kalbos į lietuvių kalbą išvertęs kun. Česlovas Kavaliauskas, 68 m., dabar yra Jiezno parapijoje altaristas, bendradarbiaująs religinėje spaudoje. Jis yra buvęs kalintas Sovietų lageriuose. Yra išvertęs ir Senojo Testamento istorines knygas.

■ Santa Gemmos parapijos pakviesti Vasario 16 gimn. šokėjai ir orkestras lankėsi Italijoje, kur šeimose jiems buvo parūpintos apsisistojimo vietos.

■ “Katalikų pasaulio” redaktorius, “Naujojo židinio” redakcijos narys, plataus masto spaudos

— Nejaugi? O ar žinote, kas aš esu?

— Ne.

— Aš esu sargas. Šiuo metu upėtakius žvejoti draudžiama — turėsite sumokėti pabaudą. Valandėlę pagalvojęs, Twain paklausė:

— O ar žinote, kas aš esu?

— Ne.

— Aš esu didžiausias melagis.

Pirkdamas iš Picasso paveikslą, pirklys jam pasakė komplimentą:

— Aš perku iš Jūsų paveikslą, nes įsitikinau, kad Jūs tiksliai piešiate žmones ir gamtą.

— Atsiprašau, — nutraukė jį Picasso, — aš stebuklais netikiu ir negaliu patikėti, kad Dievas būtų padaręs tokį stebuklą — žmones ir gamtą būtų pritaikęs prie mano pieštų paveikslų.

Du jauni nusikaltėliai stovi prie vienu rūmų ir galvoja apie apiplėšimą. Vienas iš jų, pralindęs pro krūmus prie lango, mato dvi paneles, skambinančias duetą. Jis tuoj sugrįžo pas savo bendrininką ir sako:

— Eikime iš čia. Čia negali būti daug pinigų, nes du asmenys skambina vienu pianinu.

Moteris, važiuodama automobiliu, užvažiavo ant praevio. Jį sužeidusi, teisinasi:

— Nesuprantu, kaip tai galėjo man atsitikti. Ką aš žinau apie važinėjimą automobiliu, galėčiau prirašyti pilną knygą.

Sužeistasis pikta atsakė:

— Bet tu, ko jūs nežinote, būtų galima priguldyti pilną liginę.

bendradarbis ir visuomenininkas Lietuvoje kun. Vaclovas Aliulis šventė šiemet 70 m. sukaktį ir sulaukė gausių sveikinimų.

■ “Dainavos” stovykla gausiai prisideda prie krikščionybės idealų ugdymo išeivijos jaunuomenės tarpe ir kitose grupuotėse. Ją paremdamas, prel. J. Prunskis padarė stambesnę auką, kad iš palūkanų turėtų kasmet pajamų naujiems pagerinimams.

■ Vokietijoje akademinė teologija yra dėstoma valstybinių universitetų fakultetuose, kuriems parenkant profesorius, atsiklausoma vyskupų sutikimo. Bažnytiniai teologijos fakultetai yra Triere, Paderbome, Eichstatte, Fuldoje. Valstybė remia juos finansiškai.

■ Aukštosios katalikų mokyklos — universitetai — Vokietijoje veikia: jėzuitų — Frankfurte prie Maino ir Muenchene, saleziečių — Benediktbeurene, redemptoristų — Hennefe. Svarbiausi teologijos centrai yra klasikiniai fakultetai: Freiburge, Muenchene, Tuebingene, Bonnoje, Muenstery, Wuerzburge.

■ Maironio lietuvių literatūros muziejus, įsteigtas senuose jo namuose, paminėjo 55 m. sukaktį. Minėjime dalyvavo ir pirmas jo vedėjas poetas Bern. Brazdžionis.

■ Sujungtoje Vokietijoje katalikai sudaro 36%, evangelikai 37,1%.

■ Kurčiųjų poetų vakaras įvyko Lietuvos kurčiųjų draugijos tarprajoniniuose Panevėžio kultūros namuose. Savo kūrybą skaitė kurtieji poetai: L. Paršilienė ir V. Bieliūnas iš Kauno, St. Karanauskas iš Utenos, V. Glušokas iš Panevėžio, G. Bagočiūnienė iš Vilniaus, S. Armonavičiūtė iš Kelmės rajono. Programą vedė Panevėžio kurčiųjų namų direktorė G. Silpavičienė. Nutarta išleisti šių kurčiųjų eilėraščių knygą: “Nevystanti Lietuvos gelė”.

■ Lietuvių katalikų moterų sąjunga 1991 m. iškiliosios moters žymenį paskyrė dail. Anastzijai Tamošaitienei. Deja, dailininkė negalėjo ilgai pasidžiaugti — mirė rugpjūčio 28 d. Ji buvo plačiai pasireiškusi kūryboje, parašiusi daug straipsnių ir keletą knygų. Palaidota Toronte rugpjūčio 31 d., po pamaldų Anapilio Lietuvos ‘kankinių bažnyčioje, nulydėjus į Šv. Jono lietuvių kapines.

■ Vatikanas rugsėjo 4 d. pripažino Lietuvą nepriklausoma, pirma negu JAV. Vatikanas niekada nebuvo pripažinęs Lietuvos inkorporavimo į Sovietų Sąjungą.

■ Į Šiluvos atlaidus rugsėjo 8 d. suplaukė apie 50.000 žmonių, dėkodami Marijai už pasiektą Lietuvos nepriklausomybę. Ten dalyvavęs kard. V. Sladkevičius pareiškė, kad tai “laimingiausia diena mano gyvenime”. Prez. V. Landsbergis Šiluvoje pareiškė, kad rugsėjo 8 d. bus tautos šventė. Prezidentas kalbėjo: “Dėkui Tau, Dieve, kuris globojai Lietuvą. Dėkui Tau, kad buvai su tais, kurie gynė Lietuvos nepriklausomybę”.

■ JAV vyskupų konferencijos atstovai pasveikino Lietuvos kardinolą ir lietuvių katalikų relig. šalpos vadovą kun. K. Pugevičių su Lietuvos nepriklausomybe. Jie rašė: “Mes džiaugiamės... Kas buvo lyg tolimes svajonė, dabar tapo realybė: Lietuvos nepriklausomybė... Mes kartu su Jumis meldžiamės, kad Bažnyčia dabar galėtų geriau atlikti savo misiją naujoje Lietuvos socialinėje santvarkoje”.

■ Lietuvos vyčių choras Čikagoje ir ši sezoną savo repeticijas turės Šv. Kazimiero seserų motiniškame name. Kelios seselės yra choro narės.

■ Vilniuje, senamiesty, rugpjūčio 25 d. vysk. J. Tunaitis atšventino Visų Šventųjų bažnyčią, kuri Sovietų buvo uždaryta 1948 m. ir paversta sandėliu. Bažnyčia buvo pastatyta 1620-1631 m. Prie jos veikė didelis karmelitų vienuolynas. Bažnyčiai reikia didelių remontų.

■ Lietuvos nepriklausomybės atgavimo proga, reikšdami Dangui padėką, Šiluvoje rugsėjo 8 d. kard. V. Sladkevičius ir prez. V. Landsbergis pasirašė Lietuvos paaukojimo aktą Nekalčiausios Mergelės Marijos širdžiai. Buvo pasižadėta klausyti Dievo įsakymų, prie jų derinant ir valstybinius.

■ Prel. Alfonsas Svarinskas, ilgametis Sibiro kankinys, leidus Lietuvos bažnytinei vyriausybei kandidatuoti į parlamento narius, buvo išrinktas Šilalės rajone, laimėdamas 66% balsų. Jis buvo išrinktas į mirusio parlamentaro vietą.

■ Kryžių kalne, Lietuvoje, rugsėjo 4 d. Lietuvos operos Čikagoje dainininkai pastatė

kryžių, kuri sukūrė dail. J. Žilys. Kryžiaus pamatui cementą maišė pats Lietuvos operos meno vadovas komp. J. Širvinskas. Kryžių pašventino kun. St. Kazėnas. Operos choras sugiedojo “Marija, Marija”.

■ Nidos švyturys buvo pašventintas, suteikiant jam šv. Petro, žvejų globėjo, vardą. Iškilmsė dalyvavo daug žmonių.

■ Lietuvių operos Čikagoje dainininkai rugsėjo 1 d., drauge su Lietuvos operos choristais, giedojo Vilniaus arkikatedroje šv. Mišių metu.

■ Lietuvos Švietimo ir Kultūros ministeris D. Kuolys pasirašė potvarkį, kuriuo, tėvams pageidaujant, mokyklose bus viena savaitinė tikybos pamoka. Tikybos pamokų nelankantiems bus humanitarinių mokslų ar dorovės mokslo pamoka. Tikybos dėstytojai privalo turėti ne žemesnį kaip vidurinės mokyklos išsilavinimą.

■ Prof. St. Šalkauskio vardo literatūrinė premija, skiriama už filosofinius veikalus, 1991 m. buvo paskirta Lietuvos parlamento nariui R. Ozolui.

■ Vokietijos parlamento pirmininkė Rita Suesmuth ir nemaža kitų vokiečių parlamentarų rugsėjo 8 d. dalyvavo pamaldose Šiluvoj, padėdami lietuviams atšvęsti nepriklausomybės laimėjimą.

■ Popiežiaus kultūros tarybos pirmininkas kard. Paul Poupard raštu pasveikino Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimą Vilniuje.

■ Lietuvių religinė šalpa per paskutinius metus pasiuntė daugiau kaip 300 tonų vaistų ir medicinos instrumentų Lietuvos žmonėms.

■ Lietuvių katalikų moterų sąjunga Amerikoje savo archyvus padovanojo Pasaulio lietuvių archyvu Čikagoje. Archyve sutelkti tos sąjungos dokumentai nuo 1914 metų.

■ Kinijoje slaptai darbuojasi apie 80 jėzuitų misionierių. Taip skelbia “Nat. Cath. Register”. Sovietų Sąjungoje slapta dirbo apie 20 jėzuitų. Dabar jie galės pradėti normalų darbą.

■ Rusijos respublikos prezidentas B. Jelcinas yra pakrikštytas, tačiau jis yra ateistas, bet ginamokslininko — Pierre Teilhard de Chardin, bet Bažnyčios teises. Tokią informaciją įsidėjo “Ouvėliau jie abudu atgavo pasitikėjimą. Sunday Visitor” rugsėjo 22 d., pažymėdamas,

kad Jelcinas kėlė balsą ir dėl Katalikų Bažnyčios legalizavimo Ukrainoje. Jis kritikavo iš stačiatikių tarpo atsirandančius įskundėjus dėl katalikų veiklos. Savo autobiografijoje Jelcinas pareiškė: “Esu įsitikinęs, kad artėja momentas, kada Bažnyčia su savo amžinųjų visuotinių vertybių skelbimu padės mūsų visuomenei”. Ypač jis vertina Bažnyčios moralinį kodeksą, išreikštą įsakymuose — nežudyk, mylėk artimą.

■ Lietuvoje mažėja alkoholinių gėrimų vartojimas. Dabar čia išgeriama mažiau negu Estijoje ar Latvijoje. Tai rodo statistikos duomenys.

■ Afrika jau siunčia katalikus misionierius į Ameriką, ypač darbuotis tarp spalvotųjų. Taip skelbia “Sunday Visitor”.

■ Indijoje šiuo metu yra didžiausias pasaulyje kunigus besiruošiančių klierikų skaičius — net 3.856; Nigerijoje jų yra 2.420, Zaire — 2.317, Indonezijoje — 1.232, Brazilijoje — 1.199.

■ Afrikoje yra 155 kontempliatyviniai vienuolynai — 95 moterų ir 60 vyrų.

■ Sovietų Sąjungoje vyksta dideli religiniai pasikeitimai. Per porą paskutinių metų, kaip skelbia “Chicago Tribune”, atidaryta apie 5.000 stačiatikių bažnyčių. Maskvoje viena parapija per savaitę pakrikštijo apie 200 žmonių. Panašios žinios ateina iš Pabaltijo, iš Armėnijos ir kitų vietų.

■ Dviejų šimtų pavyzdingų moterų gyvenimas aprašytas naujai 1991 m. išleistoje knygoje: “Treasury of Women Saints”, 375 psl. Išleido Servant Publications, Ann Arbor, Mich. Autorius — Ronda De Sola Chervin.

■ Prancūzijos kardinolas Henri de Lubac mirė Paryžiuje rugsėjo 4 d., sulaukęs 95 m. amžiaus. Tai buvo seniausias kardinolas ir tai vienintelis, neturėjęs vyskupo šventimų. Buvo gilus mokslininkas, parašęs per 40 knygų, ėjo teologiniais klausimais patarėjo pareigas II Vatikano susirinkime. Jis buvo jėzuitas ir patekęs į kai kuriuos sunkumus už gynimą kito jėzuito

Trisdešimt trečiasis "Laiškų lietuviams" konkursas:

"Laiškai lietuviams" skelbia straipsnio konkursą. Jame gali dalyvauti ir Lietuvoje, ir išeivijoje gyvenantys lietuviai. Konkurso bendrinė tema: *Pavyzdingas (idealus) žmogus*. Tokie pavyzdingi ar idealūs žmonės gali būti: tėvas, motina, vaikas (sūnus ar duktė), kunigas, auklėtojas-mokytojas, draugas, gydytojas, viršininkas, darbdavys, darbininkas ir t.t. Galima aprašyti ne tik kokį atskirą asmenį, bet ir tėvus, vaikus, šeimą. Taigi reikia parašyti, koks, jūsų nuomone, turėtų būti, kaip elgtis asmuo, kad jį būtų galima vadinti idealiu arba bent pavyzdingu tėvu, motina, kunigu ir t.t. Priimtina ir beletristinė forma. Galima savo fantazija sukurti tokį pavyzdingą, idealų asmenį.

Bus trys konkurso dalyvių grupės:

1. Viduriniųjų mokyklų moksleiviai (gimnazistai),
2. Aukštųjų mokyklų studentai,
3. Suaugusieji.

Baugusieji aukštąjį mokslą arba sukūrusieji šeimą priklauso suaugusiųjų grupei, nežiūrint jų amžiaus. Siunčiant konkursui straipsnį, reikia pažymėti, kuriai grupei autorius priklauso. Jeigu nebus pažymėta, rašinys bus dedamas į suaugusiųjų grupę. Suaugusiems, žinoma, bus didesni reikalavimai.

Kiekvienos grupės laimėtojams bus skiriama po penkias premijas:

Suaugusiųjų — 200,150,100, 75, 50 dol.

Studentų — 150, 100, 75,50,25 dol.

Moksleivių — 100, 80,60,40,20 dol.

Moksleivių rašiniai turėtų būti bent dviejų mašinėle rašytų puslapių, studentų — bent trijų psl., suaugusiųjų — bent keturių psl. Pageidautini ir ilgesni straipsniai, tik stengtis neperviršyti devynių mašinėle rašytų puslapių.

Straipsniai turi būti tinkami spausdinti "Laiškuose lietuviams". Jie turi pasiekti redakciją iki 1992 m. kovo mėn. 1 dienos. Vėliau gautieji straipsniai nebus priimti į konkursą, bet, jei bus tinkami, galės būti spausdinami.

Straipsniai pasirašomi slapyvardžiu, įdedamas atskiras vokelis su tikrąja autoriaus pavarde, adresu ir telefonu. Siųsti šiuo adresu: "Laiškai lietuviams", 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636, USA.

Jau nuo 1990 metų pradžios Lietuvoje atgaivintas nepriklausomybės laikais Lietuvoje, o vėliau išeivijoje ėjęs kalbos žurnalas

"Gimtoji kalba".

Kas domisi kalbos klausimais, turėtų šį žurnalą užsisakyti. Per metus išeina 12 numerių. Vyriausias redaktorius yra žinomas kalbininkas Aldonas Pupkis. Jam talkininkauja dar bent tuzinas kalbininkų lituanistų. Žurnale populiariu stiliumi rašoma įvairiais aktualiais kalbos klausimais.

Metinė prenumerata — 35 dol. Norint gauti oro paštu, reikia pridėti dar 14 dol. Adresas: "Gimtoji kalba" Žygimantų 12,232600 Vilnius, Lithuania.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Vytautas Kasniūnas, Jonas Kuprys, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Techn. redaktorė — Teresė Pautieniūtė-Bogutienė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636-1098 Tel. (312) 737-8400. "Draugo" spaustuvė. Metinė prenumerata - 15 dol., atskiras numeris -1,50 dol.